

Onsdagen den 31 mars

Kl. 19.30

Utrikes- och handelspolitisk debatt

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Utrikes- och handelspolitisk debatt (forts.)

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! I den tidigare debatten har det klagats över att denna debatt endast kommit att beröra de europeiska handelsfrågorna. Handelspolitiken i relation till u-länderna får vi tillfälle att återkomma till i morgondagens biståndsdebatt och senare under våren. I mitt anförande skall jag emellertid försöka belysa EEC:s förhållande till u-länderna.

I deklARATIONEN den 10 november bekräftade Sverige sin vilja till solidaritet med u-länderna och sin avsikt att i ökande grad medverka till deras utveckling. Sverige pekade på handelspolitiken som ett viktigt område. Samtidigt slog regeringen fast att Romtraktatens allmänna målsättning om "en harmonisk utveckling av världshandeln, en stegvis avveckling av restriktionerna mellan alla länder, en sänkning av tullmurarna och en sund konkurrens" väl överensstämmer med vår egen målsättning. Det var ett konstaterande som var både välbehövligt och nödvändigt att göra, ty vi vet att det finns också andra tongångar i EEC-debatten i Sverige. De mest extrema EEC-motståndarna påstår, att EEC inte är någonting annat än en rikemansklubb, som har udden riktad mot u-länderna, att just EEC-länderna inte för en progressiv u-landspolitik, då underförstått naturligtvis att den svenska skulle vara särskilt progressiv.

Sanningen är, herr talman, att i-länderna i allmänhet, Sverige inbegripet, i sin handelspolitik inte hittills utmärkt sig för någon större generositet visavi u-länderna och att EEC-länderna inte utgör något undantag. Men felet ligger inte hos EEC, som sådant, vars målsättning om en avveckling av restriktioner och en sänkning av tullar går i rätt riktning. Dessutom – och det är viktigare – har den ekonomiska expansionen inom EEC klart bidragit till att ge ökat utrymme för u-ländernas export.

Jag skall återkomma till detta, men först några ord om associeringen av de 18 afrikanska staterna.

När EEC bildades hade Belgien, Holland, Frankrike och Italien fortfarande kvar sina kolonier. Mellan kolonierna och respektive moderländer rådde tullfrihet eller speciella preferensanordningar. Det var naturligt att man ville undvika att EEC:s tullunion skulle klippa av denna frihandel, och därför associerades de utomeuropeiska områdena, som i stället för de tidigare tullförmånerna fick tullfrihet inom hela EEC. De fick själva avveckla sina egna tullar gentemot EEC-länderna, men med ett viktigt undantag: de hade rätt att behålla skyddstullar eller införa kvotering för att skydda sin egen industri eller för att möta betalnings-

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

balans- och budgetsvårigheter. Enligt Romfördraget var ändamålet med associeringen "att främja ekonomisk och social utveckling" i de associerade länderna. De regionala handelspreferenser, som blev följden, gav dem i princip samma exportmöjligheter till EEC som om de varit medlemmar i EEC. Även här fanns och finns fortfarande ett viktigt undantag. Det gäller vissa jordbruksprodukter, eftersom EEC i likhet med Sverige för en protektionistisk jordbrukspolitik. Det gäller sådana produkter, där de associerade kunde riskera att konkurrera med EEC:s egen jordbruksproduktion.

Det första associeringsavtalet gällde för fem år fram t. o. m 1962. Under tiden hade flertalet kolonier blivit självständiga stater. Med de 18 länderna i Afrika ingick EEC därför ett nytt avtal, det s. k. Yaoundé-avtalet. Genom det avtalet fick de associerade länderna också finansiell och teknisk hjälp från EEC. Denna gemensamma u-hjälp, som främst kanaliseras genom den Europeiska utvecklingsfonden, har hittills uppgått till över 1,3 miljarder dollar, och för nästa femårsperiod har avsatts ytterligare 1 miljard dollar. Mer än 500 miljoner dollar har gått till investering i infrastruktur, bl. a. väg- och järnvägsprojekt, och 460 miljoner dollar har anslagits till lantbrukets och jordbrukets utveckling. Utvecklingsfondens medel har däremot i ringa grad gått till industriell utveckling, bara 8,5 procent hittills av det totala beloppet, men den andelen beräknas bli avsevärt ökad under nästa femårsperiod. En del av den gemensamma hjälpen går också till utbildningsinsatser, och under senare år har EEC givit över 2 000 stipendier till medborgare i de associerade staterna för utbildning i Afrika eller i Europa.

Herr talman! Anklagelserna mot EEC för att vara en rikemansklubb borde naturligtvis för att tas på allvar komma från u-länderna själva. Tidigare fanns också en tendens i Afrika att anklaga EEC för neokolonialism, eftersom associeringen kom att omfatta de tidigare kolonierna och därför innebar en handelsmässig diskriminering mot övriga Afrika. Speciellt stark var kritiken i vissa engelskspråkiga stater, t. ex. i Ghana, vars export exempelvis på tropiska träslag till EEC möttes av avsevärda handelshinder fram till 1963. De associerade staterna var också lågmälda i sitt försvar.

I dag är emellertid tonläget ett helt annat. Inte bara har de 18 två gånger förnyat sin överenskommelse med EEC. De försvarar dessutom mycket energiskt sina förmåner i förhållande till EEC i jämförelse med andra u-länder. Det vet vi från diskussionerna inom UNCTAD.

Men även i övriga Afrika har växt fram en annan inställning. Kenya, Uganda och Tanzania slöt i september 1969 ett eget associationsavtal som i hög grad liknar Yaoundé-avtalet men som ej inkluderar någon u-hjälp. Ghana har uttryckt intresse för associering, och man väntar att Nigeria skall sluta ett nytt avtal med EEC i stället för det som aldrig blev tillämpat på grund av inbördeskriget i Nigeria. Marocko och Tunisien slöt 1969 egna överenskommelser med EEC, och även Algeriet har begärt att få ett associationsavtal.

Vilken effekt har då EEC:s yttre tullmur hittills haft på handeln med u-länderna? Eftersom den baserades på medeltalet av de tidigare tullarna

i medlemsländerna skapades ingen ny protektionism. U-landshandeln med EEC har också ökat kraftigt. Importen från u-länder steg från ca 7 miljarder dollar 1958 till över 11,5 miljarder dollar 1968.

Sedan starten har vissa tullsänkningar företagits. 1963 sänkte man tullarna på kaffe, kakaoböror, te m. fl. varor – flera är innan Sverige vidtog motsvarande åtgärd. I samband med Kennedyronden beslöts att EEC:s yttre tullar skulle sänkas betydligt. Grovt räknat kan man säga att EEC:s tullnivå, när sänkningarna är genomförda 1972, kommer att ligga ungefär där de svenska tullarna låg, innan våra tullsänkningar hade börjat.

Men i dag ligger EEC:s tullnivå på vissa tropiska produkter klart över den svenska. Vår uppgift måste vara att söka påverka EEC-länderna liksom övriga i-länder till ytterligare tullsänkningar. Att vi även vid ett närmare samarbete med EEC skulle kunna behålla vår tullfrihet eller låga tull på tropiska varor behöver knappast betvivlas. Det belopp som vi avstår i tullinkomster i jämförelse med om vi hade tillämpat EEC:s tullar på tropiska produkter rör sig om ungefär 25 miljoner kronor.

Herr talman! EEC är i dag u-ländernas största kund, EEC tar emot 14 procent av u-landsexporten från Asien, 20 procent av Latinamerikas och mer än 40 procent av Afrikas export. Om man jämför värdet av u-ländernas export till EEC och deras import från EEC, finner man inget bevis på s. k. utsugning: u-länderna har ett betydande överskott i sin handel med EEC, uppgående till omkring 2 miljarder dollar, d. v. s. cirka 10 miljarder kronor, dvs. de intjänar netto värdefull valuta.

Under perioden 1960 – 1969 ökade u-landsexporten till EEC med 93 procent – en ökning som är avsevärt snabbare än vad som gäller u-landsexporten till EFTA eller till USA. Ökningen av exporten till EEC fördelar sig relativt lika mellan de olika världsdelarna, men den största procentuella ökningen tycks ligga på Afrika. Exportökningen från de 18 afrikanska länder som är associerade till EEC, och varav de flesta tillhör de allra minst utvecklade u-länderna, har emellertid varit långsammare än övriga u-länders. De reella produktionsförutsättningarna har alltså haft en större betydelse än de preferenser associeringen medför. Det är länder med god konkurrenskraft, som hunnit längre i sin utveckling, som främst kunnat göra sig gällande.

En del kritiker ondgör sig också över att EEC i dag är världens största importör av råvaror. Men, herr talman, självklart skulle inte u-ländernas situation i råbättras om EEC minskade importen av råvaror. Den skulle försämrats, och det skulle u-länderna själva minst av allt välkomna. Deras önskemål är givetvis att exportera så mycket de kan och om möjligt till bättre priser. Men råvarupriserna är ett världshandelsproblem, som inte enbart berör EEC. Här måste man eftersträva för u-länderna mer gynnsamma internationella råvaruprisavtal eller nå fram till andra former av överenskommelser inom UNCTAD:s ram.

Då finns det mer fog för kritik mot de regionala preferenserna, eftersom de ändå innebär att EEC bland u-länderna diskriminerar till förmån för de associerade staterna. Sådan kritik har också förts fram under UNCTAD-förhandlingarna om det generella tullpreferenssystemet för u-länder. Det är särskilt USA som protesterar mot att Yaoundéavtalet inte bara innebär tullförmåner för de associerade staterna utan

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

även medför tullättnader för EEC-länderna hos dessa u-länder. USA har också satt som villkor för sin anslutning till de generella preferenserna att dessa s. k. omvända preferenser successivt minskas för att slutligen helt försvinna. På denna punkt har opposition även framförts i de interna EEC-debatterna från västtysk och holländsk sida. Även inom EEC växer alltså nu den uppfattningen fram att det vore bättre att undvika en särbehandling av enskilda u-länder och i stället eftersträva en generell regim för dem alla.

Förhandlingarna om en utvidgning av EEC kommer här uppenbarligen att få betydelse. Om förhandlingarna med Storbritannien går i lås är det inte troligt att Storbritannien accepterar att gå in i EEC utan att samväldesländerna i Afrika tillerkänns samma förmåner som de 18 associerade staterna. Och såvitt jag förstår är EEC berett att acceptera detta. En sådan utvidgning skulle också innebära att det blir svårare för EEC att bibehålla associeringsavtalet i sin nuvarande form. Man kan därför hoppas, att i varje fall de omvända regionala preferenserna kommer att försvinna.

Herr talman! Man kan också konstatera att vissa EEC-länder hört till dem som visat ringa intresse för en del av de förslag som aktualiserades i u-ländernas Algerstadga. Här bör det för Sverige i det fortsatta samarbetet med EEC vara angeläget att både verka till förmån för en definitiv övergång till generella preferenser och för en större beredvillighet att på andra sätt främja handeln med u-länderna.

Till bilden hör också att alla EEC-länder, utom Luxemburg, har avsevärda bilaterala u-hjälpsprogram, som icke samordnas inom EEC. Tillsammans svarar EEC-länderna i dag för ungefär en tredjedel av den västliga världens resursöverföringar till u-världen. EEC-länderna var för sig står sig också väl i den internationella biståndsstatistiken, som ju omfattar både statligt bistånd och privata överföringar. Det mål UNCTAD fastställde i New Delhi, 1 procent av bruttonationalinkomsten, hade 1968 uppnåtts av fyra medlemsländer i EEC: Belgien med 1,17 procent, Frankrike med samma procenttal, Västtyskland med 1,26 och Holland med 1,09 procent. Genomsnittet för alla DAC-medlemmar var betydligt lägre eller 0,78 procent. Sverige hamnade långt efter med endast en halv procent. Sverige ligger också illa till i statistiken jämfört med EEC-länderna, även om man endast räknar med statlig u-hjälp.

Mot bakgrunden av de överdrifter som funnits i den svenska debatten beträffande EEC och u-länderna har jag velat anföra dessa fakta. Såvitt jag kan se är det inget av u-länderna i Europa, som kan berömma sig av att föra en verkligt progressiv u-landspolitik. En jämförelse mellan Sverige och olika medlemsländer i EEC utfaller icke till vår förmån när det gäller det totala biståndsbeloppet. Mot EEC kan på det här området liksom på andra riktas viss kritik t. ex. beträffande de regionala handelspreferenserna eller det faktum att u-hjälpen är bunden till leveranser från EEC-länderna. Men såvitt jag kan se är u-landspolitiken inte något område, som bör utgöra en försvärande faktor för ett svenskt samarbete med EEC.

Å andra sidan kommer den framtida utvecklingen inom EEC att ha stor betydelse för u-länderna. Om de länder som nu sökt medlemskap

accepteras, kommer EEC:s medlemmar med dagens siffror att representera omkring 40 procent av den samlade resursöverföringen från marknadsekonomierna till u-världen. En fortsatt snabb ekonomisk utveckling inom EEC kommer också att betyda avsevärt större exportmöjligheter för u-länderna och därmed också chanser för en mera liberal tullpolitik från EEC-ländernas sida mot den tredje världen i sin helhet. Framtidens EEC får alltså ännu större betydelse än dagens i kampen mot fattigdom och stagnation i världen.

Oavsett vilka våra relationer med EEC blir, måste det vara angeläget för oss att positivt söka påverka denna politik och att inte på svaga sakliga grunder i något slags nationellt övermod falla in i en attityd av fördömande. Och, herr talman, med en nära anknytning till EEC, där vi kan konkurrera på lika villkor, kommer våra resurser att stiga snabbare och därmed också våra egna möjligheter att snabbare öka vår u-hjälp.

Herr tredje vice talmannen VIRGIN (m):

Herr talman! Det har i debatten här i dag och i den allmänna debatten under den senaste tiden talats mycket om den svenska neutraliteten och vilka krav som den kan ställa på vårt handlande. Beskyllningar och motbeskyllningar har utväxlats, och tävlingen har varit livlig om vem som skall framstå som den bäste förkämpan för svensk neutralitet.

Det är självklart att ett intimt samarbete med EEC medför problem i fråga om våra möjligheter att stå utanför krigiska konflikter. Men detta gäller kanske främst de komplikationer som kan uppkomma genom näringslivets specialisering och därmed för vår försörjning under avspärrning. Vår alliansfrihet i och för sig kan rimligen inte utgöra ett hinder för intimt samarbete med andra länder på icke-militära områden. Om vi sedan med hänsyn till våra mest vitala säkerhetsintressen förklarar oss neutrala när en konflikt börjar utvecklas i vår omvärld är detta en åtgärd som måste gå före och enligt alla historiska erfarenheter alltid har fått gå före hänsynen till bindningar på det civila fältet. Att vår alliansfrihet och neutralitet har sådana konsekvenser måste stå klart för alla människor i hela Europa som kan höra eller läsa.

Hur man mot den bakgrunden kan göra gällande att vi bara skulle kunna hålla vår neutralitet trovärdig om vi för en viss typ av förhandling med EEC och inte om vi för en annan är svårt att förstå. Det är klart att man kan diskutera och ha olika meningar om hur förhandlingarna bör läggas upp. Men omsorgen om neutraliteten visas inte främst på det sättet. Den visas genom de åtgärder som vi vidtar för att med militära medel kunna hävda neutraliteten. Det spelar så liten roll vad man vill, vad man säger och vad man har sagt, när det brinner i knutarna. Det enda som då betyder någonting är förmågan att kunna skydda sig själv.

Det är vårt totalförsvars uppbyggnad och styrka som anger gränserna för vår möjlighet att hålla oss utanför konflikter. Detta är ett faktum som jag tycker alltför litet har kommit till uttryck i den senaste tidens diskussioner. Kanske regeringen är litet skamsen över att ta upp den aspekten. I den mån det föreligger försummelser i fråga om försvaret är det i varje fall inte moderata samlingspartiet som kan klandras. Där bär regeringen ansvaret.

Man kan vara hur kritisk som helst mot tanken att våldet skall styra relationerna mellan stater. Förhållandet är dock, att det i sista hand är den rent militära styrkan som är avgörande, även för möjligheten att vara neutral. Det finns ingen genväg förbi detta faktum.

Men, herr talman, det var egentligen inte för att säga detta som jag begärt ordet i dag, utan det var för att göra några reflexioner kring situationen på nedrustningsområdet.

Många vackra ord har sagts om och många ljusa förhoppningar har knutits till nedrustningsförhandlingarna i Genève. Jag vet inte hur många gånger som vi i moderata samlingspartiet har instämt i dessa förhoppningar men samtidigt varnat för att diskontera dem i förskott. Det går inte att tvinga fram politiska lösningar bara genom övertygelsen om att de måste vara riktiga. Detta känner vi väl till inom oppositionen, men en och annan inom regeringspartiet kan kanske behöva lära sig det.

I Dagens Nyheter av i fredags redogör statsrådet Alva Myrdal för situationen vid nedrustningsförhandlingarna just nu. Hon kallar läget för "konkursen i Genève" och uttalar sig med mycken bitterhet. Jag vill oreserverat instämma med statsrådet Myrdal. Det är djupt tragiskt att behöva konstatera att nedrustningsförhandlingarna nu har pågått i praktiskt taget tio år och bara kunnat lämna så utomordentligt magra resultat som har blivit fallet. Generellt kan man säga att nedrustningseffekten varit ingen – i den mån resultat över huvud taget har uppnåtts eller ännu kan förväntas ligger de i bästa fall uteslutande i en dämpning av den pågående upprustningen.

Det partiella provstoppsavtalet var det första resultat som kan hänföras till konferensen, även om det inte formellt ingicks inom konferensens ram. Men det tillkom först sedan supermakterna klarat av den provverksamhet som de behövde bedriva ovan jord. De kärnvapenstater – Kina och Frankrike – som ännu inte hade nått så långt biträdde inte avtalet och har för övrigt ännu inte gjort det. Förbudet mot ovanjordsprov innebär inte ens en rustningsbegränsning. I själva verket har antalet prov per år räknat varit större efter det avtalet ingicks än innan, och provningsverksamheten har på senare år ytterligare ökat.

I det partiella provstoppsavtalet förband sig kärnvapenmakterna att vidtaga vidare åtgärder för kärnvapenedrustning. Det är nu åtta år sedan. Inga som helst åtgärder har vidtagits eller ens på allvar diskuterats. Många i och för sig viktiga frågor har aktualiserats i Genève, men kärnvapenrustningarna har hela tiden varit den stora frågan. De har haft en särställning och varit prövostenen för konferensens goda vilja att åstadkomma någonting. De intar också en speciell ställning i fråga om betydelsen för de rent svenska säkerhetsintressena. Kärnvapnen har långt mer än andra stridsmedel, som kan förutses eller anas, inflytande på vår situation. Jag delar visserligen den ofta framförda meningen att atombomber som terrorvapen gentemot oss är mindre sannolika. Däremot kan hotet om sådan användning vara en mycket farlig eventualitet. Om kärnvapnen ytterligare militärt utvecklas och förfinas – jag har svårt att ta till ordet "förfinas" i det här sammanhanget, men det är nog den riktiga tekniska termen – kan den svenska trygghet som vi nu försöker grunda på alliansfrihet och på ett konventionellt försvar bli illusorisk.

En vidareutveckling av kärnvapnen pågår alltså oförhindrat och oavbrutet. Sverige tog redan tidigt konsekvenserna av utvecklingen. Under hela 1960-talet har vi sakligt och ihärdigt, vid nedrustningsförhandlingarna och i andra sammanhang hävdad att kärnvapenfrågan måste lösas och att det måste ske genom balanserade åtgärder. Vi har erbjudit oss att avstå från vår möjlighet att skaffa kärnvapen, men har i gengäld krävt att kärnvapenmakternas övertag i så fall inte ytterligare skulle få ökas. Den ursprungligen genom den s. k. Undénplanen skisserade svenska handlingslinjen utformades undan för undan till krav på en paketlösning med tre element, nämligen för det första ett totalt provstopp, som skulle sätta en spärr för fortsatt teknisk, dvs. kvalitativ utveckling, för det andra ett produktionsstopp, som skulle avbryta en fortsatt uppbyggnad av arsenalerna, dvs. hindra kvantitativ förstärkning, och för det tredje, som motprestation av de kärnvapenlösa, ett icke-spridningsavtal som skulle hindra en geografisk utspridning.

Kärnvapenmakterna har dock visat sig föga intresserade av denna typ av balans i åtagandena. Deras enda strävanden har varit att söka ytterligare befästa sitt eget övertag och öka sin egen handlingsfrihet.

År 1968 hade man inom nedrustningskonferensen lyckats förhandla sig fram till ett icke-spridningsavtal. Det hälsades med jubel från många håll och det presenterades av kärnvapenmakterna som en väldig framgång för nedrustningssträvandena.

Balansen i förpliktelserna lyste dock med sin frånvaro. Den inskränkte sig till ett par uttalanden i inledningen till avtalet och i texten om att kärnvapenmakterna skulle arbeta vidare mot kärnvapenedrustning och mot nedrustning över huvud taget – fraser av ungefär samma innehåll som i sin tid det partiella provstoppsavtalet. Man ville dock så gärna hoppas och tro att de denna gång skulle ge uttryck för allvarligt menade löften. Nu har tre år förflutit sedan avtalet undertecknades, och det måste konstateras att löftena uppenbarligen inte var avsedda att infrias.

Man måste instämma i statsrådet Myrdals djupt pessimistiska bedömningar sådana som de kom till uttryck i Dagens Nyheter-intervjun. Fru Myrdal uttalar där farhågor för att nedrustningskonferensens tionde år skall bli dess sista. Det låter inte osannolikt. Men det skulle vara förfärligt, därför att konferensens eftermäle då skulle bli, att vad den först och främst lyckats med var att göra de starka ännu starkare och de svaga ännu svagare. För så är det. Vi svagare har berövats vår handlingsfrihet och inte fått någonting i utbyte. Vi har blivit utmanövrerade av stormakterna och har förlorat varje inflytande på den fortsatta kärnvapenutvecklingen. Här i Sverige kan vi bara hoppas på att konsekvenserna för vårt lands del inte skall bli alltför svåra.

I går framlade Brezjnev inför den sovjetryska partikongressen ett förslag bl. a. om kärnvapenedrustning i samarbete mellan samtliga kärnvapenstater. Förslaget måste naturligtvis noggrant studeras. Det understryker åtminstone det väsentliga förhållandet att Kina och Frankrike inte hittills har velat ta del i några som helst kärnvapenöverläggningar eller avtal men att så måste bli fallet i fortsättningen.

Man måste dock göra klart för sig att Brezjnevs utspel föga skiljer sig från tidigare förslag, framförda från olika håll i nedrustningssammanhang

– förslag, som alla har haft det gemensamt, att de främst varit försök att påverka världssopinionen till egen förmån och samtidigt till förmån för förslag som, om de genomfördes, skulle förskjuta styrkebalansen till egen vinning och alla andras nackdel. De saknar därför realism på ett sätt som gäller så mycket annat också på nedrustningsöverläggningarnas fält. De närmast misskrediterar försöken att nå åtminstone begränsade resultat i form av balanserade åtgärder, som även därförutan är svåra nog att uppnå.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Jag tänkte under den stund jag har till mitt förfogande göra vissa kommentarer rörande vårt förhållande till EEC och den situation som råder för närvarande.

Vi vet alla att EEC-debatten har pågått mycket länge. Hela 1960-talet kännetecknades av en lång EEC-debatt med tidvis ganska starka motsättningar mellan de politiska partierna i vårt land. Emellertid har sedan 1969 en del anmärkningsvärda förändringar ägt rum inom EEC med eller utan ett klart samband med utvidgningsförhandlingarna. Bl. a. har den strävan mot en formell politisk union, som finns hos stora grupper inom EEC, tagit sig uttryck i vissa beslut.

Regelbundna konsultationer i utrikespolitiska frågor har sålunda inletts mellan de sex medlemsländerna. I dag är detta samråd inte formellt bindande, men beslutet om att sådana samråd skall äga rum markerar en avsikt att åstadkomma en faktisk samordning, som också föreslagits i Davignonrapporten. I denna rapport talas det om "det samband som råder mellan att tillhöra den Europeiska Gemenskapen och att delta i de föranstaltningar som bör leda till att framsteg förverkligas i fråga om det politiska enandet". På ett annat ställe sägs: "Det ögonblick kommer närmare då Europa skall kunna tala med en enda stämma." Detta är väl ett klart uttryck för att en väsentlig förändring har skett inom EEC då det gäller att sikta fram till en politisk union. Vidare har EEC:s ministerråd så sent som i februari månad detta år i en resolution angivit avsikten att man inom tio år skall ha genomfört en ekonomisk och monetär union. Genomförandet sker etappvis och successivt. Hur långtgående den monetära unionen blir är icke i dag utsagt, men förslaget och de beslut som har fattats säger tillräckligt mycket om att EEC är på väg in i en ny fas i hela sin utveckling.

EEC:s ministerråd har genom sitt ställningstagande till den s. k. Wernerplanen markerat att Gemenskapen skall utvidgas till en ekonomisk-monetär union, som innebär ett ekonomisk-politiskt samarbete vilket är långt mera bindande och begränsar de deltagandes handlingsfrihet mer än det motsvarande samarbete som hittills har ägt rum inom EEC.

Frågan om eventuellt svenskt medlemskap har i och med dessa två rapporter blivit alltmera aktuell. Det är väl ingen tvekan om att den situation som utvecklats inom EEC och den utveckling som nu förestår i verkligheten innebär att fullt medlemskap för Sveriges del helt enkelt inte är möjligt, om vi har avsikten – som har deklarerats vid många tillfällen – att Sverige skall bibehålla sin alliansfria politik, som i

krigstillstånd skall kunna utgöra en grund för neutralitet.

Det finns inte möjligheter att ingå i ett sådant nära samarbete som medlemskap skulle innebära. Man kan gott säga att Sveriges neutralitet är oförenlig både med Davignonrapporten och med Wernerrapporten. Det skulle skapa neutralitetsproblem av hittills okänd omfattning, därest vi skulle tänka oss att ingå som medlem i EEC.

Jag sade för litet sedan att jag har tillhört dem som heller aldrig trott på att det skulle vara möjligt att uppnå medlemskap. Jag har alltid betraktat den svenska neutraliteten som så avskild från den utveckling som äger rum och kommer att äga rum i EEC att ett medlemskap är omöjligt för oss att acceptera. Det finns därför anledning att hälsa med tillfredsställelse det beslut som regeringen har fattat. Det har givit en klar grund för fortsatta överläggningar om ett ekonomiskt samarbete, men samtidigt har det här i landet rensat luften på ett välbehövligt sätt. Man kan väl nu konstatera, efter att ha tagit del av den debatt som har pågått här i riksdagen under flera timmar, att det i stort sett råder enighet om den principiella inställningen till medlemskap eller icke.

Men den fråga man ställer sig och har anledning att ställa sig är: Vad skall följa efter detta? Sveriges främsta intresse i överläggningarna med EEC gäller möjligheterna att uppnå tullfrihet inom en betydligt större geografisk marknad än för närvarande. Tullmurarna mellan de två västeuropeiska handelsblocken EFTA och EEC är en onaturlig företeelse som med politisk insikt hos regeringar och parlament snart borde kunna tas bort stegvis. Men jag vill understryka att samtidigt som vi säger nej till ett medlemskap i EEC, så är det i högsta grad angeläget att vi får en uppgörelse med EEC vid sidan om de rent politiska faktorerna och tankarna på en politisk union, ty vår ekonomi och vår handel är i så hög grad beroende av bl. a. EEC-länderna, att jag måste betrakta det som ofrånkomligt att uppnå en förhandlingsuppgörelse om ett ekonomiskt samarbete med EEC-området, ett ekonomiskt samarbete som innebär en så bred lösning som möjligt med hänsyn till vår reservation för neutraliteten.

Det svenska frihandelsintresset gäller hela världsmarknaden. En allmän uppmjukning av den skyddsriktade jordbrukspolitikerna i olika länder är ett önskemål. Det är underförstått, då vi också anmält intresse för att ingå i EEC:s jordbruksmarknad. Vi önskar att denna i framtiden blir öppen gentemot utanförstående länder.

Det är självklart att det finns motiv att understryka betydelsen av vår handel med EEC-området, då EEC:s marknad är av så vitalt intresse för oss. Nära 70 procent av allt vi har att sälja går till de två västeuropeiska handelsblocken EFTA och EEC. Det är en betydande del av vår handel som sammanlagt omfattar en export av 35 miljarder kronor som just går till dessa områden. Och om vår handel med dessa områden icke skulle kunna upprätthållas i nuvarande omfattning, då kommer vi ganska snart i betydande svårigheter, och det kommer mycket snart att sätta spår efter sig i fråga om sysselsättningen i det svenska näringslivet.

Vi skall ha klart för oss att tanken på att vi skulle kunna reda oss i detta land utan någon som helst uppgörelse med EEC, som ibland förts fram, icke är realistisk. Redan nu lägger vi klart märke till att EEC:s

marknad påverkar vår ekonomi, oavsett om vi har någon uppgörelse eller inte, och ur vår synpunkt är det naturligtvis angeläget att en uppgörelse kommer till stånd, så att vi kan bättre än annars utnyttja den stora marknad som det här är fråga om.

Tendensen under 1960-talet, då det gällde vår handel med EFTA och EEC, har varit att vi kunnat utnyttja EFTA-överenskommelsen på ett mycket bra sätt, ty till EFTA-länderna har vår export under en period av elva år, från 1959 till 1970, ökat från 37 procent till 44,5 procent.

Då det gäller EEC:s marknad har tendensen varit den motsatta enär vi 1959 till EEC-marknaden exporterade 31 procent medan andelen sjunkit till drygt 27 procent. Det borde egentligen ha varit tvärtom, eftersom EEC:s marknad varit en starkare expanderande marknad än vad EFTA-marknaden varit. Men utvecklingen har varit sådan. Om vi inte skulle komma till någon uppgörelse eller till en icke tillfredsställande uppgörelse med EEC skulle det ha mycket menlig inverkan på den svenska ekonomin och den svenska sysselsättningen över huvud taget.

Det är dessa synpunkter som jag har velat anföra vid detta tillfälle. Men om man nu går in i förhandlingar med EEC-länderna är det givet att vi kommer att möta mycket stora svårigheter om vi vill ha, som vi uttrycker det, en bred lösning – inte enbart en tullunion utan en lösning av de ekonomiska frågorna som ligger utanför även det egentliga tullproblemet.

Jag vill inte här gå in på de svårigheter som vi kan möta då det gäller arbetsmarknaden, arbetskraftens rörlighet över gränserna. Jag är klar över att vi kommer att ställas inför svåra avgöranden, och det måste bli en avvägning av hur långt vi kan gå i förhållande till de fördelar vi kommer att få ut. Men så mycket är klart att den arbetsmarknadspolitik inom EEC som vi i så fall skulle inordna oss i avviker från den arbetsmarknadspolitik som är uppbyggd här – och inte till vår förmån utan tvärtom. Vi har inom fackföreningsrörelsen länge bedrivit ingående studier av alla dessa ting, och jag tror att vi har ganska klart för oss vilka problem som reses, det vill säga i den mån som ställningstagandena är klara inom EEC och riktlinjerna uppdragna för den politik som skall föras.

Trots att jag sålunda är medveten om att vi i våra förhandlingar kommer att möta stora svårigheter och undan för undan får pröva våra ställningstaganden vill jag ändå säga att om vi inte skulle få en uppgörelse med EEC som bättre än hittills kan tillgodose våra intressen skulle det vara det sämsta alternativet. Vi skall inte inbilla oss att svensk ekonomi är sådan att vi kan klara våra framtidsproblem på egen hand, när en femtedel av hela vår bruttonationalprodukt kommer från handeln med andra länder. Det är vår utrikeshandel, som har vuxit och expanderat, som i stor utsträckning har möjliggjort den utbyggnad av standarden i det svenska samhället som har skett. Därför är utrikeshandeln en så vital del av hela vår ekonomi och så betydelsefull för vår utveckling.

Men det är angeläget för oss att kunna bevara de viktigaste dragen i vår ekonomiska politik, och det vill mycket till innan fackföreningsrörelsen i detta land skulle vara beredd att ge upp den ekonomiska politik som har förts och i ännu högre grad den arbetsmarknadspolitik som förs här och som inte har någon direkt motsvarighet inom EEC-länderna. Den svenska

ekonomiska politiken och arbetsmarknadspolitiken är i hög grad – trots att man kanske ibland kan tycka motsatsen – grundad på solidaritet och utjämning. I motsvarande avseenden finns det ingenting inom EEC som är grundat på dessa två element. Självfallet vill vi fortsätta vår politik, vår utveckling av det svenska samhället. Men vi kan inte göra det oberoende av vad som händer vare sig i EFTA eller på andra stora marknader. Vi är beroende av alla marknader. Vi är beroende av EFTA-marknaden, även om inte i samma utsträckning som av EEC; Vi är beroende av Fjärran Östern, vi är beroende av den ryska och den amerikanska marknaden. Vi är i den situationen att vi är beroende av att bedriva en framgångsrik handel med hela världen.

Det är detta som också gör det så angeläget att en uppgörelse kommer till stånd med EEC – men med de förutsättningar som jag har nämnt och naturligtvis också med den förutsättningen att vi, förutom att bedriva en självständig ekonomisk politik, också kan klara den politiska utvecklingen, så att vi icke kommer i en situation där vi tvingas att ens till en liten del ge upp den alliansfrihet och den neutralitet som är kärnpunkten och hörnpelaren i hela den svenska politiken.

Jag tror – om jag får säga det allra sist – att neutraliteten och alliansfriheten är så starkt förankrade hos det svenska folket, att inget parti allvarligt vågar ifrågasätta riktigheten av den neutralitetspolitik som vi för. Vi skall ha det i minnet när vi går in i nästa fas i dessa förhandlingar. Vi önskar uppgörelse på det ekonomiska området, men på det politiska området vill vi även i fortsättningen stå obundna.

Herr GUSTAFSSON i Byske (c):

Herr talman! Allra först vill jag uttala den förhoppningen att samtliga partier i det här landet skulle kunna vara besjälade av en *fast vilja* att upprätthålla den neutralitet och den alliansfria linje som hittills enligt min mening gett *styrka* åt vårt lands utrikespolitik. Det är något av den hörnpelare som herr Arne Geijer i Stockholm nyss pekade på. Denna fasta vilja är en politisk linje där centern alltid deklarerat en *klar och bestämd* uppfattning. Vi har också hävdad att denna klara hållning måste prägla våra *handelspolitiska engagemang* som jag återkommer till litet senare.

Vår neutrala hållning får emellertid inte innebära att vi anser oss förhindrade att kritisera vad vi anser vara fel i det som sker världen över, men det skall ske på ett värdigt sätt, som sig bör i en demokrati.

Kriget i Vietnam kräver fortfarande stort utrymme i massmedias utrikespolitiska avdelningar. Det är svårt att i det som hänt där under det senaste året skönja något som skulle kunna vara en grund för förhoppningar om en fredlig lösning av konflikten. Genom den amerikansk-sydvietnamesiska inmarschen i Cambodja förra våren och genom det av Förenta staterna understödda sydvietnamesiska angreppet på Laos för några månader sedan har krigsskådeplatsen vidgats och man har fått ett nytt Indokinakrig. Som utrikesministern framhöll i sin deklaration i dag på morgonen har invasionerna av Cambodja och Laos fått utomordentligt olyckliga följder. De drar in allt fler människor i krigets lidanden och gör en lösning av konflikten svårare att nå och mera avlägsen i tiden.

Det går inte heller att bortse från den fara som ligger i att Kina kan känna sig hotat av det genom dessa invasioner utvidgade kriget. Den aspekten på Indokinaproblematiken framträder naturligtvis än mer mot bakgrunden av de ihållande ryktena om nya angrepp på Nordvietnam. Här vilar ett *stort ansvar* inte minst på Förenta staterna. Dess ledning måste göra vad den kan så att Nordvietnam inte än en gång blir utsatt för bombningar. Förenta staterna har utan tvivel betydande möjligheter att avstyra den upptrappning som skulle ligga i detta.

En fredlig lösning av Indokinakonflikten måste naturligtvis vara målsättningen. Det har man också sagt från den amerikanska ledningens sida, och därvid har man tillmötesgått en stark opinion inom Förenta staterna. I fråga om *förverkligandet* av den målsättningen finns det dock stor anledning till besvikelse. Jag är naturligtvis medveten om att hela skulden inte kan läggas bara på ena parten, men *den lösning i form av vietnamisering av konflikten som president Nixon eftersträvar är i verkligheten inte någon fredlig lösning*. Den innebär bara att ansvaret för krigsinsatserna läggs på juntan i Saigon. Därmed kan, har man tydligen tänkt, de amerikanska trupperna tas hem, men man skall av allt att döma lämna kvar så många som behövs som stöd åt juntageneralerna. Den linjen måste vara föga uppmuntrande för de under årtionden och århundraden krigsdrabbade folken i Indokina. *Och den linjen kan inte avlägsna de motsättningar som utgör grunden för kriget*.

En radikal uppmjukning av positionerna som möjliggör en aktivering av fredsförhandlingarna i Paris är nödvändig för att man skall komma ur den rådande hopplösa situationen. Det är min förhoppning, men tyvärr bara en förhoppning, att den positionsuppmjukningen inte skall vara alltför avlägsen.

Vad gäller handelspolitiken är det en livsnödvändighet att Sverige, om möjligt i den nordiska gemenskapen, deltar i ett så brett samarbete med andra länder som möjligt. *Detta måste gälla såväl åt väst som åt öst och söder*. En större frihandel är förvisso eftersträvansvärd. Det finns en rad målsättningar som man måste ha för ögonen då man bestämmer sig för formerna för omfattningen av och inriktningen på samarbetet med andra länder. Vi har då som en huvudmålsättning att den svenska neutralitetspolitiken skall kunna fullföljas.

Denna huvudmålsättning har alltid, som jag tidigare sade, varit helt klar för centerpartiet. Den var klar för oss när partiordföranden doktor Hedlund gjorde sin deklaration om neutraliteten och EEC sommaren 1961, någon tid innan statsminister Erlander höll sitt något mera apostroferade Metalltal. Den huvudmålsättningen har legat till grund för våra ställningstaganden för hela tiden därefter. Och den ligger till grund för ställningstagandet till den information som under senare tid kommit oss till del om våra möjligheter att bli medlemmar i EEC. Ett fullt medlemskaps oförenlighet med den svenska neutralitetspolitiken har kommit att stå alltmera klar under tiden efter det att vi lämnat in vår öppna ansökan. Det var rätt att lämna in en öppen ansökan vid det tillfälle då det skedde. Detta var en sak.

Sedan har dock framstående representanter i EEC sagt ifrån att Sverige inte kan bli medlem i EEC utan att gå med på alla de villkor som

följer med medlemskapet. Vi måste vara med i det utrikespolitiska samarbetet om vi skall vara medlemmar. Det har kommit fram vid sonderingarna i Bryssel och i EEC-ländernas huvudstäder.

När detta konstaterande görs skall man, om man vill vara hederlig, enligt min mening tala om, att man inte anser att ett medlemskap är möjligt. Och det skall man göra så fort man kan, annars riskerar man att omvärlden – och det är ganska väsentligt – tappar tilltron till vår trovärdighet i det här landet. Det gäller både i EEC-länderna och i andra delar av världen. De som kritiserar tidpunkten för tillkännagivandet har inga skäl för det. Sedan är det angeläget att det från alla håll klart sägs ifrån – från *alla* håll – att det svenska ställningstagandet har sin grund i vår bedömning av förhållandena inom EEC, av EEC:s konstruktion och de krav som EEC ställer på sina fullvärdiga medlemmar.

Att vi inte kan bli medlemmar beror alltså inte på vad som har gjorts eller inte gjorts av den svenska regeringen. Jag hoppas att det konstaterandet skall kunna bli ett *allmänt slutintryck* av den här utrikespolitiska debatten. Jag hoppas allvarligt på att det blir så.

Man kan nämligen, herr talman, inte votera om neutralitet.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Den regeringsdeklaration som har avgivits när det gäller EEC har, som herr Helén påpekat tidigare här i dag, talat mera om vad vi inte vill än vad vi vill. Den har också, kan man väl säga, koncentrerat sig på själva handelsutbyttet, och det talas i slutet av deklarationen om "reglerna för frihandeln och det ytterligare samarbete som kan komma i fråga". Det låter inte särskilt omfattande, när man läser just den formuleringen. Och det är väl så att man på olika håll, med tanke på en hel del uttalanden som har gjorts om villkor som skulle sättas upp i förhandlingarna med EEC och som inte har någonting med neutraliteten att göra, frågat sig hur mycket som är kvar av den svenska förhandlingsplattformen av den 10 november förra året.

Jag tycker därför att det var värdefullt när handelsminister Feldt här tidigare i dag talade om att vi vill ha en tullunion och berörde de ytterligare former för samarbete som han särskilt vill understryka och när han ytterligare sade att det var hans mening att med fasthet och konsekvens fullfölja förhandlingarna. Då kan vi alltså komma till den slutsatsen, att när det gäller det materiella innehållet i det som vi vill ha står vi kvar vid det som vi begärde i Bryssel den 10 november.

Ett undantag: medlemskap är nu icke möjligt. Det har vi sagt ifrån från början, när denna diskussion kom till stånd här i vårt land.

Men i övrigt står vi kvar vid det som vi begärde den 10 november – och det var inte litet, det vill jag understryka. I det anförande som handelsministern höll i Bryssel sade han bl. a. följande: "I det intensiva och omfattande samarbete som utvecklats mellan de västeuropeiska folken efter kriget har Sverige deltagit i all den utsträckning som är förenlig med de krav som neutralitetspolitiken ställer. Sverige tillhör de stater som var med om att skapa OECD, Europarådet och EFTA. Vi vill aktivt arbeta för närmast möjliga internationella samverkan för att utveckla handeln och främja full sysselsättning, snabb ekonomisk tillväxt

och ökad social välfärd samt för att utveckla politisk frihet, mänskliga rättigheter och kulturella värden. Vi önskar att denna samverkan skall utvecklas i sådan riktning och i sådana former att ett nära samarbete mellan alla de europeiska folken möjliggörs och för att den nu pågående processen av normalisering och konsolidering av läget i Europa underlättas. Det är i denna anda som vi nu påbörjar överläggningarna med gemenskaperna i syfte att tillsammans med Eder arbeta fram en uppgörelse grundad på intressgemenskap." Jag tycker det är mycket värdefullt att det är den utgångspunkten vi har när vi går till de fortsatta förhandlingarna i Bryssel.

Vidare sägs det i deklarationen av den 10 november, som alltså gäller fortfarande på denna punkt: "Vi delar gemenskapernas uppfattning såsom den uttryckts i Romfördraget att en omfattande samverkan är nödvändig för att de fulla fördelarna av den gemensamma marknaden skall kunna realiseras. Sålunda erfordras åtgärder för att uppnå ökad rörelsefrihet för arbetstagare, tjänster och kapital jämte samverkan inom socialpolitiken och den ekonomiska politiken." Det är alltså målsättningar som alltså står kvar för de fortsatta förhandlingarna.

Det sägs också i samma deklaration att Romtraktatens allmänna målsättning för handelspolitiken står i god överensstämmelse med av Sverige sedan länge hävdade grundsatser. Om jordbrukspolitiken säger man att svenska regeringen inte förutser några allvarigare svårigheter vid anpassningen av de svenska reglerna till dem som gäller inom EEC.

Jag får väl också förutsätta, herr talman, att det avsnitt i novemberdeklarationen där handelsministern säger så här alltså gäller: "Efter noggrant studium av gemenskapernas regelsystem är vi övertygade om att goda förutsättningar föreligger för ett svenskt deltagande i tullunionen." Det har inte rapporterats från de sonderande överläggningarna i Bryssel att regeringen har ändrat uppfattning på den punkten. Därför tycker jag det är viktigt att vi gör klart för oss, att när vi nu skall beskriva vår målsättning för de fortsatta överläggningarna och förhandlingarna, så skall man så att säga läsa deklarationen av den 10 november jämsides med dagens deklaration. Det har nämligen ibland i debatten kommit fram synpunkter som tyder på att vi kanske eftersträvar något mindre. Jag tycker därför det är viktigt att detta konstateras, för det är också självklart att vi nu inte begär mindre än vi gjorde 1961 och 1962, när vi ansökte om associering.

Vad neutralitetspolitiken beträffar är vi ju helt överens om att slå vakt om den. Men i den deklaration som då gjordes i Bryssel sades det att man från början ville starkt betona att svenska regeringen varit ytterst noga med att icke låta ekonomiska intressen som sådana inverka på vår hållning. Man sade ordagrant:

"Vi tar vår neutralitetspolitik alltför allvarligt för att vilja riskera att kompromettera den genom att utnyttja den som täckmantel för ekonomiska önskemål." Det sades vidare 1962 att regeringen kunde lämna försäkringar om att neutralitetsförbehållen inte kommer att användas av Sverige i avsikt att undandra sig integrationens ekonomiska följder. Man sade ordagrant: "Det är också möjligt för ett neutralt land att åtaga sig förpliktelser rörande sättet för skyddandet av gemenskapens

intressen om handlingsfriheten eller rätten till undantag i praktiken skulle användas så att skada uppstår genom avvikelse från vad som annars gäller i den integrerade marknaden. Ett grundläggande drag i den handlingsfrihet som de neutrala måste bibehålla är att de har rätt att avhålla sig från åtgärder som — churu ekonomiska till sin natur — baseras på enbart politiska överväganden och är riktade mot tredje land.”

Varför, herr talman, är det nu så viktigt att påminna om detta? Jo, därför att som jag ser det står vi nu inför ett vägskäl när det gäller de fortsatta förhandlingarna i Bryssel. Det gäller inte frågan om medlemskap eller inte medlemskap — den frågan är avgjord. Frågan är i stället: Vill vi gå in i ett så nära ekonomiskt samarbete i EEC som är förenligt med vår neutralitetspolitik, eller vill vi huvudsakligen tillhandla oss vissa fördelar för vår utrikeshandel?

Det sägs ofta från kommunisternas sida men också i andra kretsar i vårt land att vi skall ha ett handelsavtal som gör att vi kommer undan tullbelastningen, men i övrigt staplar man det ena hindret på det andra för ett mera omfattande samarbete. Jag är övertygad om att de som har den krämarinställningen — att vi skall plocka ut några smakliga rätter från EEC och sedan be att få betala för dem — kommer att lura sig själva. De kommer inte att få de godbitar som de vill ha, om de har denna kommersiella inställning till det europeiska samarbetet.

Inom EEC har man med oerhörda uppoffringar och med stora svårigheter fått till stånd ett samarbete, och ett av de starka motiven för detta samarbete var att man ville förhindra att krigets katastrof upprepades på den europeiska kontinenten. Man har då av naturliga skäl inte någon större förståelse för den inställning jag nyss nämnde, alltså att vi skall plocka ut de bästa bitarna och visserligen erbjuda oss att betala för dem, men det skulle ändå vara fråga om en köpslagan. Jag tycker därför det var värdefullt att statsminister Palme — som herr Helén tidigare har påpekat — i sitt tal inför Arbetarekommunen i Stockholm sade att syftet med samverkan med EEC inte bara var att främja de svenska löntagarnas intresse och den svenska ekonomin utan att det också var att praktiskt medverka till att skapa en bättre framtid för Europa. Om vi går in i förhandlingarna med även den utgångspunkten tror jag att möjligheterna att nå ett gott resultat är större.

Vår neutralitetspolitik gör det omöjligt att delta i vissa former av det europeiska samarbetet — det är vi överens om. Men det faktum att det finns vissa former som vi inte kan delta i borde göra oss ännu mera angelägna att ge vårt bidrag till samarbetet på alla de övriga områdena.

Som jag ser det, herr talman, är det i stort sett tre slag av lösningar som är möjliga nu. En är en tullunion där vi, som jag uppfattade att handelsministern beskrev det, i stort sett är villiga att i princip följa med i utvecklingen inom F.E.C men givetvis måste göra förbehåll för neutralitetspolitiken. Karaktären av ett sådant förbehåll antyddes redan i anförandet 1962 i Bryssel. Då kommer vi innanför den gemensamma tullmuren och då kan vi också vara med i det nära och omfattande samarbete som regeringen eftersträvar.

Den andra möjligheten är, som jag ser det, ett frihandelsområde — kanske med en viss harmonisering av de yttre tullarna — som bygger på

ett avtal som är anpassat just efter de nuvarande bestämmelserna men där varje liten framtida förändring måste bli föremål för omfattande förhandlingar. Det skapar svårigheter – inte minst i fråga om jordbrukspolitiken – vilka de som varit med i förhandlingarna säkerligen känner bättre till än jag. Vad vi då riskerar är att viktiga områden kommer att undantas, t. ex. papper.

Den tredje möjligheten – ett mer lösligt handelsavtal – torde det vara svårt att få någon glädje av om det skall träffas i överensstämmelse med de GATT-regler som regeringen och EEC är överens om skall vara vägledande.

Jag vill här anknyta till vad LO:s ordförande nyss sade. Om vi inte får en lösning eller om vi får en lösning som inte är tillfredsställande kommer det att få menlig inverkan på ekonomin och sysselsättningen här i landet. Nog tror jag att vi får någon form av uppgörelse med EEC. Men risken är att vi får en uppgörelse som är av det slag som Landsorganisationens ordförande sade skulle ha en menlig inverkan på vår ekonomi och vår sysselsättning. Det är därför som det, som jag ser det, är så utomordentligt viktigt att det kan skapas en bred svensk opinion för att bygga upp en plattform för förhandlingar.

Det är klart att en uppgörelse inte bara kan innebära ekonomiska fördelar. Arne Geijer insåg detta redan 1961 då han i ett föredrag sade, att det kommer att bli svåra förhandlingar, att vi troligen får acceptera uppgörelser som på många punkter kommer att framstå som uppoffringar för oss men att vi ändå måste räkna med att en uppgörelse med EEC kommer att vara till fördel som helhet tagen.

Fördelarna med ett EEC-samarbete får inte komma bara vissa grupper till godo lika litet som de bördor som kan uppstå genom ett EEC-samarbete bara skall bäras av några små grupper. Syftet måste vara dels att – som vi sade – ge ett bidrag till en fredlig framstegspolitik i Europa, dels att i vårt land skapa ökade resurser för social reformpolitik och för samarbete med utvecklingsländerna; vi får se denna fråga ur solidaritetssynpunkt. Det är därför som jag tycker att det vore viktigt att få till stånd, som jag sagt i något tidigare sammanhang, en folkrörelse för EEC-samverkan på neutralitetspolitikens grund.

När jag lyssnat till debatten tidigare i dag har jag blivit litet konfunderad. När vi från oppositionens sida säger att vi är villiga att med den nya utgångspunkten ställa oss bakom regeringen och gemensamt med regeringen bygga upp en stark förhandlingsposition, har man börjat söka strid om andra saker. Vi säger att medlemskap i EEC nu inte är möjligt. Men då begär man inte bara att vi skall precisera detta – vilket vi gjort med klarhet från första början när diskussionen uppstod – utan man vill att vi skall utfärda något slags ofelbarhetsintyg för regeringen och tydligen också ge någon blank check för kommande förhandlingar. Handelsministern kan vara lugn för att vi kommer att stå för vårt ståndpunktstagande. Men vi kommer inte att skriva under några blanka checkar. Vi kommer att följa förhandlingarna med stor uppmärksamhet. Vi kommer att ge det bidrag som vi till äventyrs kan ge för att stärka förhandlingspositionen. Mycket beror ju nu på det engagemang, den energi och den skicklighet varmed regeringen driver förhandlingarna. Där har regeringen ansvaret.

Jag har, herr talman, nämnt Landsorganisationens ordförande. Låt mig sluta med att anföra vad förbundsdirektören i Industritjänstemannaförbundet, Arne Nilstein, som tillika är ordförande i TCO:s grupp för EEC-frågor, sade för ungefär en vecka sedan:

”Samtidigt med ett nej till fullt medlemskap måste den bestämda viljan till ett nära, ekonomiskt, kulturellt etc. samarbete med länderna i Europa göras fullständigt klar. Det är en illusion att tro att vi såsom enstaka land utanför EEC i Västeuropa skulle kunna föra en självständig och progressiv utveckling med samma resultat som om vi tillhörde gemenskapen i ekonomiskt avseende. Det är angeläget att man i stället för att stapla svårigheter försöker finna vägar för att lösa de problem som på vissa områden kan uppstå vid en anknytning till gemenskapen.”

Arne Nilstein slutar med dessa ord: ”Man bör besinna att de ställningstaganden, som vi i vårt land måste göra nu rörande förhållandet till EEC, icke gäller enbart för stunden utan medför konsekvenser på mycket lång sikt.”

Någon har sagt, herr talman, att skillnaden mellan en statsman och en politiker är den att politikern bara tänker på nästa val, under det statsmannen tänker på nästa generation. Jag skulle önska att Olof Palme nu tänker på nästa generation och samlar en bred svensk opinion för ett aktivt EEC-samarbete på neutralitetspolitikens grund. Han kan räkna på vårt stöd i ett sådant arbete.

I detta anförande instämde herr Källstad (fp).

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Den nuvarande svenska regeringens olika utrikespolitiska deklARATIONER har ett drag gemensamt, ett drag som sätter dem i särställning i jämförelse med liknande dokument från jämförliga regeringar. I de svenska utrikespolitiska deklARATIONERNA talas mycket litet eller praktiskt taget intet alls om Sveriges egna utrikes- och säkerhetsproblem.

För t. ex. en utländsk iakttagare måste Sverige under sådana förhållanden se sig såsom landet Idyllien utan egna utrikespolitiska problem, utan faror och utan oroande händelser i dess närhet. I vårt hörn av Europa växer, tror kanske någon, endast fredens palmer. Luften är ljus och ren och utan dimma och mörker.

Vad som bekymrar den svenska regeringen är uppenbarligen framför allt händelser långt borta från Stockholm, vad som sker i Indokina, Mellersta Östern och i södra delen av den afrikanska kontinenten. Och – vill jag tillägga – kanske med visst skäl.

Man kan fråga sig varför regeringen på detta sätt har valt att tassa i filttofflor förbi våra egna säkerhetspolitiska problem, för sådana finns verkligen även i vår del av Europa. En förklaring är att det är bekvämare. En analys om förhållandena i vår omedelbara närhet kan väcka förargelse i grannskapet, kan irritera och föranleda ståndspunktstaganden som är svårare och farligare än sådana som rör fjärran länder.

Framför allt är det inrikespolitiskt bekvämare, och här nalkas vi en närliggande förklaringsgrund. Utrikespolitiken har för vår regering i allt

högre grad färgats av inrikespolitiska hänsyn. Detta betonades och fick stå oemotsagt i förra årets utrikesdebatt, och det finns skäl att betona det även i år. Vår utrikesminister är framför allt inrikespolitiker och som sådan mer erfaren och debattskicklig än många andra inom och utom hans parti.

Men det behöver också sägas, tror jag, att denna attityd av inrikespolitik i utrikespolitiken har sina risker. Den kan leda till att svensk allmänhet och svensk opinion insöves i någon sorts säkerhet och även börjar tro att vår tillvaro här är problemfri säkerhetsmässigt sett. Få ting vore mer olyckliga. Dels kan det påverka inställningen till vår försvarsfråga — självfallet vill jag helt och odelat instämma i vad utrikesministern sade på den punkten om att vår neutralitetspolitik måste stödjas av ett starkt försvar för att bli trovärdig. Det kan tilläggas att iakttagare utanför våra gränser redan har sagt att 1968 års försvarsbeslut innebar en minskad trovärdighet. Jag delar icke den meningen. Dels kan den bristande uppmärksamheten på våra egna säkerhetsproblem leda till att vi endera dagen ställs inför psykologiska eller militära påfrestningar och att vår reaktion då blir chockmässigt yrvaken.

Visst har vi anledning att uppmärksamma vad som sker i vår närhet. Först och främst är det alldeles uppenbart att Förenta staterna under intrycket av bakslagen i Vietnam avser att minska sina militära engagemang i andra delar av världen, däribland Europa. Även om talet om en ny isolationism från Förenta staternas sida är överdrivet är det tydligt att Förenta staternas säkerhetspolitik av lätt insedda skäl — och av många skäl — kommer att bli mer defensiv än förut. Under och efter Vietnam har Förenta staterna haft anledning att undvika utrikespolitiska konfrontationer i andra delar av världen. Därmed är man inne på maktbalansen — även kallad terrorbalans — mellan de två stora supermakterna.

Utanför vår omedelbara närhet märks denna gradvisa förskjutning i maktbalansen t. ex. genom den ryska flottans utveckling och utökande i Indiska oceanen och i Mellersta Östern, utan motsvarande upprustning från Förenta staternas sida.

Men även i vår närhet finns mycket av intresse i vår säkerhetspolitik. Jag vill nämna några exempel — självfallet kan det här inte bli tal om någon analys, utan bara ett omnämnande.

I norr byggs mellan Murmansk och Petsamo upp en sovjetisk flottbas, av många betecknad som den största i världen. Detta i förening med mystiska u-båtsrörelser i t. ex. Hardangerfjorden har blivit föremål för livliga debatter i det norska stortinget och även föranlett vissa norska framställningar inom NATO:s ministerråd. Uppenbart är att norska Atlantkusten tilldrar sig ett allt större säkerhetspolitiskt intresse.

Söderut: Tysklandsfrågan är något berörd tidigare i dag. Vi vet att ratificeringen dröjer och vi vet också att den sovjetiske partisekreteraren Breznev i sitt fem timmar långa tal i går visade en viss otålighet härför. Vi vet också skälet: att inga framsteg görs i Berlinfrågan, där muren fortfarande delar den olyckliga staden och olyckliga människor, den mur som nyligen hyllades i ett dokumentärprogram i svensk television och i repris.

Söderut har vi vidare att uppmärksamma hur eldfängd situationen kan vara inom angränsande delar av östblocket. Vad som hände i Polen var en påminnelse, och Brezjnevdoktrinen – upprepad och förnyad senast i går – har där sina konsekvenser. I Finland kanske vi kan nöja oss med att konstatera att folkfrontregeringen har lämnat, sedan andra funnit det omöjligt för folksocialisterna att både äta kakan och ha den kvar, att både vara med regeringen och opponera mot regeringen. Den generalstrejk, som syntes hota, avvärjdes kanske främst genom presidentens eget resoluta ingripande.

Östersjön, ibland betecknad som ett fredens hav, är förvisso inte något militärt tomrum. Var och en vet vilka observationer som där utföres dagligen av de båda stormaktsblockens representanter, och var och en vet också, att där förekommer militära och halvmilitära rörelser av intressant natur.

Om allt detta sägs ingenting i regeringens deklamationer, men nog borde det ha funnits plats för ett omnämnande även av dessa frågor i ett inlägg som rör svensk säkerhetspolitik och svensk utrikespolitik.

Men, herr talman, låt mig gå över till några andra frågor. Jag blev litet förvånad över kritiken från folkpartihåll mot regeringen för bristande intresse för frågorna i Sydafrika. Den som i Förenta nationerna har kunnat observera hur svenska regeringen varit till den grad ivrig att den ibland sökt komma med bland förslagsställarna till även föga genomtänkta resolutioner från afrikanskt håll men därvid avvisats med kalla handen från just dessa afrikanska stater har svårt att ta den kritiken på allvar. Icke har Sverige brustit i det avseendet. Jag tror snarare att medlemskapet i kolonialkommittén i fortsättningen, särskilt sedan åtskilliga stater lämnat denna kommitté, kommer att medföra allvarliga problem för oss, vilka naturligtvis går att lösa om man vill spela för galleriet men knappast om man vill upprätthålla svenskt traditionellt anseende för en realitetsbetonad utrikespolitik.

Ja, därmed skall jag faktiskt tillåta mig att citera en alldeles färsk artikel i London Times. Det kanske kan vara nyttigt. Där sägs i gårdagens nummer att Sverige kan alltmera komma att spela en roll i världen med »en gesternas politik, starkt influerad av moraliska och känslöbetonade överväganden». Det är den typ av diplomati som behöver en predikstol, skriver författaren i London Times och tillägger att »en nation vars diplomati i hög grad är dikterad av sin allmänna opinions idealistiska påtryckningar offerar inte sitt oberoende. Man kan bli en smula obekvämt för andra att leva med, i synnerhet om nationen i fråga spelar en alltmer aktiv internationell roll och använder sin neutralitet som en språngbräda för vidgad inblandning i stället för som en skyddsvall.»

Det var ett generellt omdöme. Jag återger det utan kommentar. Däremot vill jag möjligen uttrycka min förvåning över att det märkliga uttalande som gjordes från amerikanska utrikesdepartementet häromdagen icke såvitt jag har kunnat finna har blivit föremål för någon kommentar i dagens debatt. Uttalandet lyder: »att våra historiskt varma relationer till Sverige har varit ansträngda». Det är ett resultat av bl. a. den svenska attityden mot den amerikanska politiken. Det är dock ett ganska uppseendeväckande uttalande. Möjligen kunde man finna ett

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

resultat av densamma i den större grad av återhållsamhet som tycktes mig prägla utrikesministern i hans första deklaration i fråga om den amerikanska politiken i jämförelse med förra årets uttalande. Men han återvann ju snart sitt friska mod i replikerna då han bl. a. ganska onyanserat, tycktes det mig, förbigick en sådan viktig sak i diskussionen om EEC-medlen som att Förenta staterna unilateralt erbjöd sig att sätta stopp för B-stridsmedlen — en försummelse som förste vice talmannen lade till rätta i sitt inlägg.

Jag skall be att ett ögonblick få gå in på dagens debatt. Den tycks mig från regeringens sida — framför allt från statsministerns och utrikesministerns — vara upplagd som en kättareprocess utan kättare. På allt sätt söker man ifrågasätta trovärdigheten i neutralitetsdeklarationerna. På allt sätt söker man få fram att talarna för i varje fall två partier icke menade vad de sade, att de i själva verket icke anslöt sig till den svenska neutralitetspolitiken. Jag fick faktiskt i minnet, när jag hörde utrikesministern, det gamla uttrycket: skaffa fisken luft. Nog tyckte jag att utrikesministern i talarstolen behövde litet luft när han till den grad måste slå omkring sig att han fann det faktum att herr Bohman åberopade herrar Undén och Hammarskjölds inlägg från år 1951 som ett brott mot neutralitetspolitiken eller när han fann att en kommentar till diskussionerna i Tyskland om öst- och västpolitiken stred mot den svenska neutralitetspolitiken. Då går man ganska långt i försöken att finna inrikespolitiska slagträn, och det anstår väl ändå inte en utrikesminister.

Medan jag är inne på dagens debatt vill jag ställa en fråga till herr Antonsson via protokollet. Gång på gång återkommer herr Antonsson till att vi nu från Bryssel fått besked om att neutralitetspolitiken icke går att förena med medlemskap i EEC. Nu vill jag fråga: Vilka besked har vi fått på den punkten? Såvitt jag vet har inga förhandlingar förts därom. Herr Antonsson och jag tillhör samma utrikespolitiska institutioner i Sveriges riksdag, och bland de dokument vi båda har fått gemensamt finns inga uppgifter därom. Jag vet inte om herr Antonsson har specialinformationer, men vi andra har i varje fall inte fått några sådana informationer.

Jag skulle tro att alla partier i denna kammare är fullt överens om att ett förverkligande av Davignonplanen för Sveriges del icke skulle gå att förena med svensk neutralitetspolitik sådan vi uppfattar den. Det är vi helt på det klara med, men det är väl inte det saken gäller. Den gäller närmast om vi genom förhandlingar skulle kunna få till stånd en annan ordning för neutrala och alliansfria länder. Det är den sidan av saken som aldrig har belysts. Därför förstär jag inte vad herr Antonsson menar när han säger att vi har fått besked från Bryssel. Vad är det för besked?

Över huvud taget är det, nu återkommer jag till inrikespolitiken inkapslad i utrikespolitiken, i denna ansträngda handelspolitiska situation för vårt vidkommande — för den är ju ansträngd — litet nervöst hybridartat när det heter i regeringsdeklarationen att om detta "skall" förhandlas. Vem är vi, som säger att vi skall förhandla med sex stater i Europa om detta? De sex staterna har väl sitt att säga till om också. Vad menas med ordet "skall" i det sammanhanget: om detta skall förhandlas? Det är inte vi som bestämmer om förhandlingarna och deras gång. Det är

två parter i förhandlingar som bestämmer såväl innehåll, tid som utrymme.

Över huvud taget hade det varit bättre, herr talman, om debatten i dag hade präglats mindre av strävan att finna inrikespolitiska fallgropar än av en strävan att försöka mobilisera upp en gemensam förhandlingsattityd från Sveriges riksdag och Sveriges regering. Det är beklagligt att så icke skedde och det var beklagligt att herr statsministern, genom att utesluta delar av en från folkpartiledaren citerad mening, nådde en retorisk effekt som kanske var slående för ögonblicket men som faller platt till marken när protokollet föreligger. Så hade inte denna debatt bort föras. Situationen är för allvarlig för det.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Även i årets utrikesdebatt har ett flertal talare gjort hänvisningar till den alltjämt pågående aggressionen från USA-imperialismen. Jag skall senare anknyta här till.

Men låt mig först ta upp utrikesministerns omdöme att utvecklingen i Europa varit mer hoppningivande än förr. I sammanhanget betygsättes den västtyska regeringens – enligt deklARATIONEN – politiska handlingskraft och klara verklighetssinne. Här åsyftas det västtyska erkännandet av Oder-Neisselinjen, avståndstagandet från territoriella anspråk etc. Men högst väsentligt är det faktum att avtalen med såväl Sovjetunionen som Polen inte är ratificerade. DeklARATIONEN åberopar Bonnregeringens deklARATION om att en förutsättning för ratificering är överenskommelse i Berlinfrågan. Det är emellertid på denna punkt som verklighetssinnet hos Bonnregeringen tar slut. Därmed framstår också erkännandet av Oder-Neisselinjen, de nuvarande gränsernas okränkbarhet etc. i sin rätta dager.

De ideliga tilltagen att anordna officiella västtyska sammankomster i Västberlin är politiska demonstrationer som röjer eftergifter för en politik gentemot öst, gentemot DDR, som man säger sig ha lämnat.

Jag kommer, herr talman, in på några frågor i anslutning här till som är av betydelse för bedömande av svensk utrikespolitik. Politiskt verklighetssinne måste innebära att skapa möjligheter för en uppgörelse i Berlinfrågan, som sagts vara förutsättningen för en ratificering av avtalen med Sovjetunionen och Polen. Politiskt verklighetssinne måste innebära att skrida till erkännande av grannlandet Tyska demokratiska republiken. Det finns trots allt anledning att tro att det inom Förbundsrepubliken växer fram en opinion för att i handling ta ett om politiskt verklighetssinne vittnande steg. Vad har nu detta med vårt lands hållning att skaffa? Tyvärr fortsätter den svenska regeringen att inta en position i exempelvis erkännandefrågan som innebär att vi skall avstå från att ta ett steg i riktning mot en normalisering av relationerna länderna emellan, dvs. ett steg som skulle bidra till en sådan normalisering. Ett svenskt erkännande av den ena av de båda tyska staterna, sägs det, skulle störa den västtyska regeringens politik visavi grannlandet DDR och öststaterna. Men om denna i verkligheten är en politik för normalisering är det absurt att beteckna ett svenskt steg i samma riktning som störande. Hur kan man påstå att Bonnregeringen kan bli "störd" om den i verkligheten har en sådan linje?

Nr 55

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

Ett faktum som vi inte kan komma ifrån är att det existerar två tyska stater med två helt olika ekonomiska system. Vore det inte på tiden att den svenska regeringen konstaterade detta självklara faktum?

Det finns, herr talman, ytterligare ett land som är delat i två hälfter, nämligen Korea. Där finns också två stater med två helt olika ekonomiska system. Den södra halvan, Sydkorea, har Sverige erkänt, men regeringen vägrar att erkänna den norra halvan, Nordkorea.

När utrikesutskottet avstyrkt våra tidigare motioner om erkännande av Nordkorea har utskottets motivering varit att ett erkännande "skulle störa övervakningskommissionens arbete". Detta är en märklig motive-ring. Det är väl ändock så att en normalisering av förbindelserna mellan olika länder och folk också underlättar en lösning av olika tvistefrågor. Vad jag kan förstå skulle ett erkännande av Nordkorea underlätta övervakningskommissionens arbete. Kan det för övrigt anses som neutralt att erkänna den ena statsbildningen men inte den andra?

Det finns vissa fakta som bör nämnas när det gäller utvecklingen i Nordkorea.

År 1946 svarade industrin där för 28 procent av nationalprodukten. I dag svarar industrin för nära 80 procent av nationalprodukten. Nordkorea är praktiskt taget självförsörjande i alla avseenden. På det sociala området har stora framsteg gjorts. Det gäller också utbildningen. Detta har numera dokumenterats i ett flertal svenska tidningar, TV-program och uttalanden av personer som besökt landet. Alla kan omvitna den enorma utveckling som ägt och äger rum i detta land.

Nordkorea är en i högsta grad livskraftig statsbildning med en mycket självständig politik och utveckling.

Krigen i Indokina utvidgas alltmer. USA-imperialismen har invaderat Laos och Cambodja.

USA gör sig skyldigt till fruktansvärda brott i Vietnam. Det sägs att massakern i Song My var ett misstag. Men liknande övergrepp sker också mot civilbefolkningen på många andra ställen i Vietnam. Alla känner till de enorma mängder giftiga kemikalier som USA vräker över Vietnam. Vi vet också att dessa kemikalier orsakar ärftliga skador hos människor. Det finns områden som blivit besprutade och där man kunnat konstatera en enorm ökning av antalet fosterskador. Men dessa kemikalier orsakar också allvarliga rubbningar i naturen.

Trots detta anser den svenska regeringen att USA inte begår folkmord i Vietnam. I ett interpellationssvar i riksdagen ansåg utrikesministern följande: "Vi har däremot inte kunnat finna att Förenta staternas regering skulle ha medvetet uppsåt att förinta det vietnamesiska folket."

Det är också anmärkningsvärt att regeringen ännu inte erkänt den regering som har stöd hos det sydvietnamesiska folket, nämligen PRR, Sydvietnams provisoriska revolutionära regering. Fortfarande har man kvar de diplomatiska förbindelserna med Saigonjuntan. Vad representerar Saigonjuntan? Vad jag kan förstå representerar denna junta enbart sig själv och knappt det. Att dessa herrar över huvud taget kan utgöra en regering beror enbart på stödet från hundratusentals amerikanska soldater. Denna junta är delansvarig för de grymheter som begås av USA mot det vietnamesiska folket, och den kan därmed inte heller representera detta folk.

Den 6 juni 1969 hölls en kongress med valda representanter från olika organisationer i Sydvietnam. Denna kongress valde Sydvietnams provisoriska revolutionära regering, till vilken FNL överlämnade sina statsfunktioner. Det är denna regering som representerar det sydvietnamesiska folket, och jag vill med några exempel visa på vilken utveckling som ägt rum i de befriade områdena.

PRR och FNL har befriat ungefär tre fjärdedelar av Sydvietnams territorium. Man har genomfört en jordreform. Av Sydvietnams 3 200 000 hektar odlad jord har något mer än två tredjedelar delats ut till bönderna. Denna reform har höjt de fattiga och jordlösa böndernas levnadsstandard väsentligt. I de befriade områdena har man trots ideliga anfall ökat risskördarna. När ett område befriats, har PRR och FNL satt i gång kampanjer mot analfabetismen. Vidare har i de befriade områdena utvecklats ett skolväsende med över 7 000 låg- och mellanstadieskolor med omkring en miljon elever.

Herr talman! Det minsta man kan begära är att Sverige avbryter sina förbindelser med Saigonjuntan samt erkänner PRR. Detta är ett krav som stöds av en allt större folkopinion i vårt land. Det är också ett krav som länge har rests av den aktiva Vietnamrörelsen i Sverige.

När utrikesutskottet behandlade våra motioner 1969 och 1970 om erkännande av PRR, motiverade utskottet sitt avslagsyrkande med att säga att läget i Sydvietnam skulle vara oklart, ömtåligt och svåröverskådligt. Dessa motiveringar är falska. Dylika motiveringar kan inte gagna arbetet för att få ett slut på det utrotningskrig som USA och Saigonjuntan bedriver. Det finns, herr talman, bara en lösning på Vietnamfrågan, och den är att USA-trupperna lämnar landet omedelbart och att Vietnams folk får bestämma sin egen utveckling. Sveriges misstag att erkänna Saigonjuntan, vilket ger denna ett drag av legalitet som icke underlättar en lösning, måste korrigeras.

Till sist. I utrikesministerns tal kan följande citeras när det gäller situationen i södra Afrika: "Sverige har nu blivit medlem i FN:s särskilda kolonialkommitté. Detta medlemskap ålägger oss ett särskilt ansvar, när det gäller debatter och beslut i frågor som berör södra Afrika."

Jag vill erinra om att den portugisiska fascistdiktaturen bedriver ett utrotningskrig i Guinea-Bissau – det s. k. Portugisiska Guinea – i Angola och i Moçambique. Man använder samma fruktansvärda metoder mot civilbefolkningen i dessa kolonier som USA-imperialismen använder i Vietnam. Man använder napalm, växtgifter, splitrbomber, flygplan, kulsprutor och andra vapen. Många av dessa vapen har kommit som gåvor från NATO-länderna. Men de portugisiska inkräktarna drar sig inte heller för att anfälla andra länder som stöder befolkningens befrielsekamp i kolonierna. Jag vill erinra om anfallet mot Guinea-Conakry.

Jag vet inte riktigt hur jag skall tolka utrikesministern när han i dag talar om "särskilt ansvar i debatter och beslut i frågor som berör södra Afrika".

Den 19 november 1970 antog FN:s generalförsamling en resolution mot Portugal med 99 röster mot 7 och 17 nedlagda. De nordiska länderna var bland de 17 som lade ner sin röst. Resolutionen påminde om att Portugal trots tidigare FN-beslut vägrat sina kolonier självständighet.

Man fördömde kolonialkrigen som Portugal för mot sina tre kolonier. Man uppmanade NATO-länderna att dra tillbaka sitt ekonomiska, militära och politiska stöd till Portugals kolonialkrig. Man uppmanade också till bojkott mot Portugal, inklusive förbud mot företag att etablera sig i Portugal och dess kolonier.

Är det detta ansvar Sverige och dess regering skall ha i fortsättningen? I de tre kolonierna finns i dag mäktiga befrielseörelser som har en stark förankring och ett starkt stöd hos befolkningen. Stora områden har blivit befriade, och man bedriver här ett omfattande socialt och ekonomiskt arbete.

Det är särskilt tre befrielseörelser jag i det här sammanhanget vill nämna: PAIGC i Guinea-Bissau, MPLA i Angola samt FRELIMO i Moçambique.

Det hade varit värdefullt om utrikesministern i dag klart fördömt Portugal och uttalat sitt fulla stöd för de rörelser som nu bedriver en kamp för att folket i de portugisiska kolonierna självt skall få bestämma över sitt land.

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! "Sveriges förhållande till främmande makter är gott." Denna gamla välkända fras som återkom även i årets trontal, det första efter den radikala ändring i konstitutionen som införandet av enkammarriksdagen utgör, kan i mångas tycke vara en utsliten kliché, mogen för den historiska skräpkammaren. Utifrån vissa synpunkter kan naturligtvis något fog finnas för en sådan uppfattning, men söker man betrakta vårt lands läge i dagens oroliga värld utifrån ett något djupare perspektiv får den gamla frasen både kontur och ett meningsfyllt innehåll.

Såvitt jag kan förstå saken finns det endast ett slags konsekvent genomförd politik som konstituerar rätten för ett land att med lugn övertygelse hävda att dess förhållande till andra stater är gott, och det är en fast neutralitetspolitik.

Sanningskriteriet för påståendet i fråga är nämligen det, att med och i uttrycket "främmande makter" måste avses och inräknas samtliga stater, nära och fjärran, oberoende av om de råkar tillhöra det ena eller andra stormaktsblocket eller någon annan maktkonstellation. För att ett lands förhållande till en rad utländska stater på olika utvecklingsnivå och med de mest disparata värderingar av de politiska grundfrågorna skall kunna betecknas som gott i grundbetydelsen konfliktlös, måste landet i fråga uppenbarligen avstå från att engagera sig till förmån för, respektive emot, någon speciell blockbildning med politiskt syfte. Landet i fråga måste sålunda föra en alliansfri politik i fred, syftande till neutralitet i krig, med andra ord den politik som Sverige för eller åtminstone söker föra.

Att vi valt denna linje innebär emellertid icke att vi härmed avsvurit oss rätten att kritisera förhållanden utanför våra landamären, som vi finner strida mot elementära frihetsbegrepp eller utgöra angrepp på människors integritet och värdighet. Svenska folkets starka avsky för de angrepp på dessa för oss heliga ting som den amerikanska krigföringen i Indokina innebär måste alltså konkretiseras inte bara i enskildas och organisationers reaktion utan också i officiella svenska avståndstaganden.

Detta måste självfallet ske oavsett om platsen för övergrepp ligger fjärran från vårt land, som fallet är med Bortre Asien, eller inpå våra knutar, som fallet varit när den sovjetryska krigsmaskinen brutalt krossat frihetssträvanden i Centraleuropa.

Den neutralitetspolitik som vi efter bästa förmåga och förutsättningar söker driva har som primär bevekelsegrund naturligtvis att slå vakt om vårt lands och folks egna intressen, som vi tror bäst gagnas av en sådan politik. Men med världens uppdelning i gigantiska maktblock, som ständigt söker manövrera sig in i nya fördelaktigare positioner, har det på senare tid – även hos supermakterna – uppstått en klar förståelse för och kanske till och med en önskan om att ett litet men ekonomiskt betydelsefullt land som Sverige vandrar vidare på den väg som pläгат kallas medelvägen. Som förhållandena i dag ser ut i Europa – en klassisk krigsskådeplats århundradena igenom – finns det i varje fall ett klart intresse för omvärlden att det i Nordeuropa finns ett land som konsekvent vägrar att engagera sig i det storpolitiska schackspelet utan håller sig neutralt.

Det är, herr talman, denna vårt lands konsekventa grundinställning beträffande engagemang på det utrikespolitiska området, som efter de sonderande samtalen i Bryssel under hösten och vintern fört fram till slutsatsen att vårt land icke kan söka fullt medlemskap i EEC.

Jag tycker att det nu faktiskt är dags att avdramatisera debatten om vårt förhållande till Gemensamma marknaden. Det borde i vårt eget intresse t. ex. talas med något mindre bokstäver om de mer eller mindre gräsliga följder som måste drabba vårt folk därför att vi tillkännagivit att vi inte kan tänka oss en 100-procentig anslutning till ett västeuropeiskt maktblock, som gradvis ämnar aktivisera en gemensam utrikespolitik och sannolikt som en följd härav även en gemensam försvarspolitik. En självklar ambition i sammanhanget är också att snabbt och effektivt söka dämpa EEC-hatarnas försök att fastlägga varje samröre med EEC som en närmast pestsmittad hantering.

Vår neutralitetspolitik är inte och får inte bli bara ett i högstämda ordalag avfattat dokument, försett med ett kronprygt sigill innehållande en brasklapp genom vilken vi vid läglig tidpunkt kan slinka undan kärva följder av vår manifestation. Denna vår vilja kommer att respekteras av omvärlden icke på grund av ord och deklarationer från vår sida utan till följd av våra gärningar. Och vi måste vara beredda till gärningar som innebär uppoffringar av olika intressen, som kan förefalla angelägna, bl. a. av ekonomiskt slag.

Det är möjligt, herr talman, att vi genom att avstå från fullt medlemskap i EEC på lång sikt kan lida större eller mindre ekonomiskt förfång, men jag är inte övertygad härom. Med den tillgång till och förmån av skickliga förhandlare som vi har bör det ligga inom möjligheternas gräns att få stånd en sådan uppgörelse med Gemensamma marknaden att de eventuella nackdelar som kan följa av att vi icke godtar fullt medlemskap effektivt elimineras. Men förhandlingarna måste då också föras med kraft och konsekvens mot ett klart fastställt mål. Vi måste alltså fastslå vad det är vi vill och vad som gagnar vårt folks intressen i både det korta och långa perspektivet.

Såvitt jag kan finna finns det då bara två alternativ att välja mellan: att helt ställa sig utanför med total handelspolitisk isolering som följd eller att sikta till ett förhandlingspaket med frihandelsaspekten som grundläggande element. Det första alternativet måste uppenbarligen uteslutas av varje vettig människa som har någon omsorg om vår framtida välfärd för ögonen. Ett land där utrikeshandeln representerar inemot 25 procent av bruttonationalprodukten och där 60–70 procent av exporten går på nuvarande och presumtiva EEC-länder kan icke ställa sig utanför ett intimt och omfattande ekonomiskt samarbete med dessa länder. En påtaglig och brutal följd av en sådan vanvettig politik vore massarbetslöshet, andra liknande konsekvenser att förtiga.

Vi måste alltså sikta på ett förhandlingsresultat som säkrar vitala ekonomiska intressen och sålunda byggs upp omkring en så långt möjligt restriktionsfri frihandel. Den senare kan konstitueras genom två system: tullunion eller frihandelsområde. En tullunion innebär som bekant borttagna tullar och handelsrestriktioner mellan de i unionen deltagande staterna och en gemensam tullmur mot tredje land. EEC:s yttre tullram på den nivå denna fått efter Kennedyronden är lätt för oss att acceptera och behöver inte medföra några bekymmer. Ett frihandelsområde har heller inga tullar mellan områdets stater inbördes, men bibehållna individuella yttre tullar. Det senare medför att man för att undvika snedvridningar av varuströmmarna måste arbeta med s. k. ursprungsbevis, vilket fungerat relativt hyggligt inom frihandelsområdet EFTA. I en jättemarknad omfattande praktiskt taget hela Västeuropa med ca 10 stater som deltagande blir emellertid den byråkratiska apparaten att utfärda och kontrollera ursprungsbevisen kolossalt stor och otymplig och knappast praktiskt tillämpbar. Sverige skulle dessutom med de lägsta tullarna i Europa, som vi knappast skulle kunna höja utan åtskilliga komplikationer, i frihandelsområdesalternativet uppvisa en glugg i den europeiska tullmuren, som skulle locka in mängder av varor, vilka annars skulle ha avsatts inom det övriga Europa. En sådan konsekvens skulle bli ett övermäktigt hot mot vår hemmaindustri, något som på sikt skulle underminera vår förmåga att effektivt hävda vår neutralitetspolitik.

Slutsatsen blir i varje fall för min del att den frihandel som måste utgöra grunden för vår uppgörelse med EEC bör konstitueras genom en tullunion. Vi har ju också siktat på en sådan union genom vår ansökan av den 10 november 1970. Tullunionen får givetvis kompletteras med annat samarbete i olika former såsom på jordbruksområdet, forskningsområdet och det immaterialrättsliga området, i fråga om fria kapitalrörelser, fri etableringsrätt m. m. Endast förhandlingarna, genom vilka vi naturligtvis även får ikläda oss förpliktelser för att uppnå det vi önskar, kan emellertid fastslå den definitiva katalogen över rättigheter och skyldigheter.

I sammanhanget finns det, herr talman, anledning att något uppehålla sig vid den i debatten flitigt använda termen handelsavtal, som av många anges som den enda tänkbara samarbetsformen. I teknisk mening finns det två sorters handelsavtal, preferentiella och icke preferentiella avtal. Det första skulle innebära att EEC genomförde tullsänkning på en viss eller vissa varugrupper mot att vi gör motsvarande sänkning på samma

eller andra varugrupper. Punktvisa tullsänkningar på bestämda varugrupper alltså. Det inses lätt att en sådan utväg är otänkbar om vi vill bevara vår industris konkurrenskraft. Icke preferentiellt handelsavtal innebär att generella tullsänkningar görs på samtliga i varuutbytet ingående varor, men betyder också enligt GATT-bestämmelserna att dessa tullsänkningar måste genomföras även mot tredje land. Att EEC skulle gå med på en sådan åtgärd framstår av naturliga skäl som rent orimligt. Bollandet med handelsavtal som alternativ borde därför saklöst kunna avföras ur debatten, eftersom endast den ena formen, den preferentiella, är teoretiskt tänkbar, men skulle leda till ekonomisk isolering om den kunde praktiskt genomföras.

Om sedan formalisterna i den väldiga Brysselbyråkratin måste sätta en etikett på det slutgiltiga förhandlingspaket som vi hoppas uppnå, kan säkerligen Romfördragets § 238, associeringsparagrafen, komma till användning. Det är icke bara den holländske utrikesministern Luns utan även andra ledande EEC-politiker som på senare tid ansett associering vara en lämplig samarbetsform för oss. Varken § 238 i Romfördraget eller andra senare beslutade tillämpningsföreskrifter andas för övrigt ett enda ord om att denna paragraf bara skulle gälla u-länder.

Det är emellertid förhandlingsresultatet som är det väsentliga, icke den etikett som man till äventyrs åsätter detta resultat.

Jag sade nyss, herr talman, att vi nu, sedan de sonderande samtalen i Bryssel avslutats, i förhandlingsarbetet måste arbeta efter en fast och konsekvent målsättning, klara på vad vi vill. Det är då i den ömtåliga situation som föreligger, då det utomordentligt viktiga och komplicerade förhandlingsarbetet skall igångsättas, ytterligt olyckligt för att icke säga ömkligt att ledande socialdemokrater gör opåkallade och diffusa uttalanden som skapar förvirring om vad vi egentligen menat med "nära, varaktigt och omfattande samarbete" i tullunionens form, som vi faktiskt begärt i vår ansökan av den 10 november 1970. Under loppet av någon vecka – det var visst förra veckan – fann sig såväl Arne Geijer som utrikesminister Nilsson föranlättna att uttala tvivel på att vi skulle kunna åstadkomma en tullunion med EEC. Vad menar herrarna egentligen? Eftersom medlemskap numera är uteslutet är det kanske det förkättrade handelsavtalet – som jag nyss har behandlat – som spökar. Hellre än att skapa förvirring och även löje borde ansvariga politiker i nuvarande läge hålla tyst och styr på nerverna, så att förhandlingarna kan få försöka att på bästa sätt förverkliga intentionerna i vår ansökan av den 10 november. För att detta skall kunna lyckas krävs åtminstone frånvaro av extraturer på hemmaplan innan förhandlingarna ens har börjat.

Jag skulle slutligen, herr talman, vilja beröra en företeelse som jag tidigare behandlat ganska utförligt och som börjar anta en framträdande plats i debatten både här hemma och utomlands. Jag syftar på de multinationella eller mångnationella företagen.

Dessas snabba framväxande mot ökad makt och oberoende av i första hand de små nationalstaternas strävan att hävda sina folks naturliga intressen är en både olustig och olycksbådande företeelse. Ett drastiskt belägg för dessa företags syn på sin egen ställning och nonchalans, ja förakt för vitala nationella intressen var Henry Fords kärva åthutning av

Englands premiärminister härförleden. Herr Ford fann sig föranlätan påpeka att det "icke var något fel på Fordbilarna utan det var England det var fel på". Synen, herr talman, är föga uppbygglig. Den främsta representanten för det stolta Albion, inom vilket för inte så länge sedan solen sades aldrig gå ner, stående med hatten bildligt i hand mottagande snubbor av chefen för ett gigantiskt multinationellt företag. Det är uppenbart att något drastiskt måste göras, och detta omgående, om icke världens fria demokratiska stater skall komma under nya maktstrukturers järnhårda färla, en makt, vars utövning icke kan kontrolleras i parlamentarisk ordning utan agerar utifrån oåtkomliga storebrorsrum.

Nationalstaterna, åtminstone de mindre av dessa, har icke tillräcklig ekonomisk kraft att hävda sig mot sådana bjässar, utan dessa måste tacklas av beslutsamma stater i samverkan. En sådan samverkan kan konstitueras av en mellanstatlig sammanslutning av t. ex. EEC:s typ, där tillräcklig styrka kan uppbådas som motvikt. Gemensamma regler för beskattning av de multinationella företagen, för arbetsvillkoren rörande den i dessa företag anställda personalen etc. måste kunna utarbetas, fastställas och tillämpas gemensamt. Kanske vore det, herr talman, en intressant ambition för vårt land i förhandlingsarbetet med EEC att söka åstadkomma åtminstone ett embryo till bestämmelser som syftar till att fastställa ramar för de multinationella företagens verksamhet, i första hand i Västeuropa.

Allra sist, herr talman, några ord om Nordek. I ljuset av senare händelser framstår Nordeks genomklappning på själva mållinjen som djupt olycklig för att icke säga ödesdiger.

Den ekonomiska styrka, som ett fullt utbyggt Nordek skulle ha fått, skulle utan tvivel ha givit de nordiska länderna en utomordentligt stark förhandlingsposition mot både EEC och andra mäktiga sammanslutningar, de multinationella företagen icke att förglömma.

Med hänsyn till osäkerheten i fråga om utgången av Englands EEC-förhandlingar måste läget i dag betraktas som utomordentligt labilt. Det finns då alla skäl att så att säga hålla grytan kokande och arbeta för vad jag skulle vilja kalla en Nordekberedskap. Hur det än går med Englands och de nordiska ländernas EEC-förhandlingar kommer Nordek att ständigt ruska om det sjuka samvetet, som nordiska politiker får dras med, tills klarsyn – och varför icke statskonst – tagit över obeslutsamhet och dvärgalåt. I detta sammanhang bör Sverige känna det största ansvaret.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Vi kan i dag konstatera att Sverige i den här omgången inte kommer att bli medlem av EEC. Regeringens deklaration den 18 mars om att man inte längre betraktar ett medlemskap i EEC som realistiskt kom bara litet mer än fyra månader efter det att handelsminister Feldt i Bryssel hade förklarat att det "av dessa praktiska skäl synes lämpligt att till en senare tidpunkt skjuta på överläggningarna om formen för Sveriges anknötning till de utvidgade gemenskaperna". Vad som alltså kunde vara neutralt i november var inte längre neutralt i mars månad. Det gäller, herr talman, verkligen att hänga med i svängarna för att inte

hamna utanför de kritstreck som av tradition dras i Sverige kring varje försök att föra en debatt om vårt lands utrikespolitik och då särskilt om innehållet i den av oss förda neutralitetspolitiken.

Att regeringen nu har avvisat tanken på ett svenskt medlemskap har skapat en helt ny situation. Det kan därför vara klokt att vi frågar oss varför det gick som det gick, i vilken förhandlingsposition Sverige nu befinner sig och hur Sveriges förhållande till EEC kommer att gestalta sig på litet längre sikt.

Det gäller att ha klart för sig att vi i det här landet har fört två EEC-debatter, sida vid sida. Den ena har handlat om huruvida Sverige bör gå in som medlem i EEC eller om Sverige skall använda sig av en annan teknisk lösning för att uppnå i stort sett samma resultat i fråga om samarbetets innehåll. Det har ju gång på gång understrukits att vad vi önskar är ett omfattande, nära och varaktigt ekonomiskt samarbete med EEC. Den debatten om medlemskapet som den lämpligaste anslutningsformen har förts mellan de demokratiska partierna. Frågan om neutralitetspolitiken har stått i centrum, medan de alternativ som står Sverige till buds om vi – som nu har skett – skulle avvisa medlemskap har berörts mycket knapphändigt.

Regeringen har alltså nu förklarat att ett medlemskap i EEC är oförenligt med den svenska neutralitetspolitiken. Regeringen har emellertid inte förklarat varför det skulle förhålla sig på det sättet. Och kanske finns det inte heller några säkra kriterier för detta. I så fall måste det ju bli en bedömningsfråga, och det vore förmätet av regeringen att hävda att den som i mars håller fast vid regeringens bedömning från remissdebatten i januari därigenom skulle riskera tilltron i omvärlden för den svenska utrikespolitiken. Det är ett resonemang som inte på något sätt håller.

Det finns emellertid några fasta punkter att hålla sig till när man skall bedöma en svensk EEC-anslutning utifrån utrikespolitisk synpunkt. Den första är att man gör klart för sig vad det är Sverige har lovat att göra eller avhålla sig från att göra. Vad vi har gjort är att vi har proklamerat vår avsikt att i händelse av krig i vår omvärld göra allt som står i vår makt för att svenskt territorium eller svenska resurser inte skall utnyttjas för militärpolitiska syften mot någon annan stat. Det har vi lovat, och det står vi fast vid. Skälen till det här är ju att vi vill om möjligt hålla vårt land utanför ett krig. Det är ett ställningstagande som säkerligen uppfattas som trovärdigt av alla länder.

Men de tidigare svenska förbehållen, på den tiden de specificerades, gick just ut på att se till att vår förmåga i detta avseende upprätthölls. Att vi inte skulle behöva deltaga i några handelspolitiska sanktioner utanför FN:s ram mot vår vilja, att vi skulle kunna upprätthålla en försörjningsberedskap av vissa varor och att vi skulle kunna suspendera avtalet eller delar därav i ett spänt läge eller i en krigssituation – det var neutralitetsförbehåll som vi var ganska överens om. Det var förbehåll som alla hade med vår neutralitet i krig att göra. De var därför befogade, och de är det än i dag. Det är möjligt, herr talman, att det hade varit nödvändigt med fler förbehåll än de här för att hävda vår förmåga att upprätthålla en neutral stats förpliktelser. Det var sådana frågor som vi borde ha förhandlat med EEC-staterna om, men det är sådana förhand-

lingar som nu uppenbarligen knappast kommer att ske.

Regeringens resonemang bygger på att tilltron till vår utrikespolitik skulle skadas, om vi hade blivit medlemmar. Nu vill jag fråga om det var tilltron till vår förmåga att hålla oss utanför en konflikt som har hotats av ett medlemskap eller om det var tilltron till vår vilja att stå utanför. Det är visserligen självklart att omvärlden måste ha tilltro till bäggedera, men i klarhetens intresse bör denna fråga besvaras.

Om det var tilltron till vår förmåga som var hotad måste detta nödvändiggöra att vi i våra fortsatta förhandlingar klart säger ifrån på vilka punkter vi måste behålla vår handlingsfrihet och handlingsförmåga. Hittills har detta inte skett. Regeringens uttalade målsättning är närmaste tänkbara samarbete med EEC men utan medlemskapets form. Var i samarbetets innehåll, frågar man sig då, ligger den skillnad som gjorde att vår förmåga att stå utanför en konflikt var otillräcklig vid ett medlemskap men tillräcklig vid ett långtgående samarbetsavtal?

Det var kanske vår vilja att stå utanför en konflikt som skulle ifrågasättas av ett medlemskap. Men den viljan grundas på vår önskan att hålla vårt land utanför ett krig, att bespara vårt folk ett krigs fasor. Den viljan hade inte blivit svagare om vi blivit medlemmar. Den viljan är och förblir trovärdig. Ett sådant syfte kan förstås av alla statsledningar, i synnerhet i de länder som av egen bitter erfarenhet vet vad ett krig kostar i förödelse och lidande. Det är den viljan som utgör grunden för den svenska neutralitetspolitiken. Genom ett starkt försvar hoppas vi få vår neutralitet respekterad och vår fred bevarad genom att andra operationer än ett angrepp på Sverige skall anses mer motiverade.

Det är denna vår fredsvilja som länge har varit och är grunden för vår utrikespolitik, och det är inte någon ideologisk neutralitet, inte någon känsla av att alla är lika goda kålsupare. Det är en truism att konstatera, att vi med vårt demokratiska styrelseskick, vårt ekonomiska system, våra kulturella impulser och våra handelsförbindelser är en del av de västeuropeiska demokratierna. Detta är inte något som vi har anledning att dölja, i synnerhet som det inte går att dölja. Ett nej till medlemskap i EEC på grund av en vilja att markera att Sverige står mitt emellan öst och väst är ett misstag. En sådan deklaration eller ett sådant handlande saknar trovärdighet. Alla i vår omvärld vet att vi står närmare väst än öst. Ett handlande som försökte göra sken av att vi skulle stå mitt emellan är heller inte nödvändigt. Det räcker med att vi förklarar oss villiga att stå utanför en konflikt och att vi ser till att vi har den förmåga som erfordras för detta, försvarspolitiskt och ekonomiskt.

Men regeringen har funnit det förenligt med sina intressen att redan nu avskrika tanken på ett svenskt medlemskap. Det finns därför anledning erinra om den andra EEC-debatt som vi har i vårt land, den om i vilken utsträckning vi skall ha ett långtgående samarbete över huvud taget med EEC-länderna. Det finns grupper i vårt land som utifrån extrema socialistiska utgångspunkter avvisar ett sådant samarbete. Dessa grupper är små men högljudda. De har fått sällskap av naivt välmenande unga centerpartister och liberaler, som inbillar sig att det går lättare att rädda Norrland, jordbruket och närdemokratin om vi står utanför. De vill göra revolution på svenska och tror att detta förutsätter en svensk isolering.

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

Det är väl känt att det finns en vänsterflygel inom det socialdemokratiska partiet som har liknande uppfattningar. Som exempel kan jag nämna att det socialdemokratiska studentförbundet, vars medlemmar efter förbundets nedläggning gått över till det socialdemokratiska ungdomsförbundet, har gjort ett högst anmärkningsvärt uttalande på sin sista kongress. Förbundet sade nej inte bara till medlemskap utan till varje form av svensk anslutning till EEC. Men förbundet gick längre än så. Man motiverade nämligen sitt beslut med att "ett inträde i EEC skulle nödvändiggöra en ingående omprövning av formerna för en socialistisk samhällsordning. Tankar om reformism skulle efter en EEC-anslutning säkerligen omsvepas av löjets skimmer."

Alla människor som är kunniga i socialistisk dogmatik vet att det finns två vägar till socialism. Den ena är reformism. Jag frågar de närvarande socialdemokraterna vilken den andra vägen är, alltså den som det socialistiska studentförbundet förordade, om vi skulle ha kommit med i EEC.

Nå, detta hot är ju inte särskilt allvarligt, eftersom det här rör sig om en liten grupp utan kontakt med den stora massan av ungdomar. Men det går inte att komma ifrån att det inom det socialdemokratiska partiet har vuxit fram en ny generation som ifrågasätter inte bara en EEC-anslutning utan också mycket annat som sammanhänger därmed. Och det är klart att regeringen har varit oroad av att under våren behöva möta dessa ungdomsgrupper på partimöten landet runt. Regeringen har inte haft kurage nog att stå fast vid sin tidigare valda linje utan fallit undan för det interna trycket från radikala grupper inom partiet, samma grupper som i synnerhet statsministern tidigare har vädjat till. Men det är inte bara dessa grupper som nu har kommit att spela en betydande roll i den svenska EEC-debatten. Centerpartiet t. ex. och dess EEC-linje har ju uppenbarligen slagit knock out på handelsminister Feldt. På något annat sätt kan man väl inte tyda den omsvängning som har skett från november förra året till den 18 mars i år. Det är uppenbarligen rädslan inom socialdemokratin för att förlora mer och mer terräng till centerpartiet och rädslan för att förlora terräng vänsterut till vänsterpartiet kommunisterna som har gjort att det socialdemokratiska partiet så gott som uteslutande av inrikespolitiska taktiska skäl nu har funnit för gott att ändra ståndpunkt. Något annat tror jag inte att det socialdemokratiska partiet kan få svenska folket att tro. Det är alltså, herr talman, för att citera Gösta Bohman, inrikes utrikespolitik som vi ännu en gång här ser exempel på. Skillnaden är väl bara den att konsekvenserna den här gången är nog så allvarliga, allvarligare än vid sådana här tillfällen tidigare.

Ingen vet nu hur en förhandlingsuppgörelse kommer att se ut. Vi kan få en mycket långtgående uppgörelse som ger oss samma ekonomiska utbyte som ett medlemskap men som utesluter deltagande i de beslutande, men kanske inte de utredande, organen. Får vi det, måste man fråga sig var skillnaden finns ur neutralitetssynpunkt. För min del är jag fullkomligt övertygad om att sista ordet inte är sagt i EEC-frågan. Jag är ganska säker på att vi från svensk sida innan 1970-talet är slut kommer att tvingas ompröva den negativa inställning, som regeringen nu har intagit, på grund av en utveckling som den svenska regeringen inte har

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

några större möjligheter att påverka.

För även inom regeringspartiet finns det trots allt personer som inser att det är en historisk och fascinerande utveckling som är på gång i Europa bara någon timmes flygresa från den svenska huvudstaden. Länder som i århundraden ofta varit i krig har inlett ett långtgående samarbete. Gränshindren i Europa håller på att rivas, barriärer mellan människor i olika länder undanröjs.

För att markera att det ändå finns en gemensam vilja från hela det svenska folkets sida att delta i detta arbete vill jag avsluta mitt inlägg med ett citat från handelsministerns anförande i Bryssel den 10 november 1970 som väl tolkar också min bedömning av målsättningen för den svenska utrikespolitiken. Skillnaden är den att jag håller fast vid denna bedömning; handelsministern och regeringen har av skäl som jag tidigare i mitt anförande har redovisat tvingats överge den. Handelsministern slutade sitt anförande med att "uttala en förhoppning att de förhandlingar och diskussioner som nu har inletts skall vara ett led i uppbyggandet av ett fredligt, fritt, starkt och mot omvärlden öppet och generöst Europa sammansatt av stater som trots sina olika nationella särdrag strävar efter en allt större enighet under hänsynstagande till allas väsentliga intressen. Det kan då fullt ut medverka till avspänning i hela världen och ett närmande mellan alla folk."

Herr talman! När man läser dessa ord och sedan tar ställning till den deklaration som avgavs den 18 mars, när man märker kontrasten mellan den deklarationen och de här stolta och smått visionära orden, finns det, tycker jag, bara en slutsats att dra av denna förändring, nämligen: upp som en sol, ned som en pannkaka.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Herr talman! I ett inlägg för en stund sedan hänvisade herr Hernelius till en artikelförfattare i Times som menade att den svenska neutralitetspolitiken snarare blivit en språngbräda för inblandning i andras angelägenheter än en skyddsmur. Då kan man undra: Hur vill herr Hernelius ha det? Menar han att neutralitetspolitiken enbart skall tjäna som skyddsmur? Det låter väl ändå inte riktigt så när moderaterna vädjar till oss att visa ett starkare engagemang i Europas enande. Skillnaden mellan moderaterna och regeringen är väl därvidlag snarare att regeringens och socialdemokraternas engagemang sträcker sig över betydligt större geografiska områden. Om vi i själva verket är överens om att dagens svenska neutralitetspolitik icke endast skall vara inriktad på att tjäna som skyddsmur, att bara trångt tillvarata våra egna intressen, utan också visa ett ansvar för vad som händer i världen i övrigt – ja, då kan det naturligtvis leda till att, när vi från moraliska och demokratiska värderingar uttalar en mening om vad som händer i olika delar av världen, våra relationer exempelvis till Förenta staterna kan bli ansträngda. Men inte har väl herr Hernelius' parti någonsin visat några hämningar mot svenska ställningstaganden som kunde anstränga våra relationer till den

andra supermakten. Och man behöver ju bara lyssna till herr Måbrinks anförande litet senare för att få klart för sig att det finns svenska ståndpunktstaganden som med en viss sannolikhet väcker irritation även i Moskva.

Herr talman! Låt mig sedan övergå till några personligt färgade reflexioner kring EEC-frågan. Jag tänker inte blanda mig i herr Sjönell's uppgörelse med dem som enligt hans mening gör opåkallade och diffusa uttalanden om EEC. Jag antog givetvis, liksom alla andra lyssnare, att han därmed avsåg att rikta ett hugg mot sin partivän Johannes Antonsson. Sedan upptäckte man till sin förvåning att det gällde ett uttalande av Torsten Nilsson, som har klarats av tidigare i debatten här i dag.

Jag tänker inte heller kommentera min yngre namnes senaste inlägg som tydde på att han inte följt vad som har sagts under dagens lopp.

Herr talman! Det klagas ofta över att Sveriges linje i EEC-frågan länge förefallit oklar i utlandets ögon. Något har det väl legat i de klagomålen. Men som vi alla vet hänger det samman med att EEC-problematiken är särskilt komplicerad för vårt land. Vi har det paradoxala förhållandet att vår ekonomi sannolikt lättare skulle kunna anpassas till EEC-reglerna än exempelvis Englands och Norges, samtidigt som vi står ännu mer främmande än dessa länder för vissa av EEC:s ideologiska målsättningar.

I början av 1960-talet var EEC:s federalistiska övertoner så uppenbara att regeringen och centern kunde bestämma sig för den enkla och lättfattliga linjen att Sverige bara kunde söka associering. Sedan gick åren, och en del iakttagare trodde sig kunna upptäcka en väsentlig förändring av EEC-problematiken. Man menade framför allt att de praktiska formerna för ekonomiskt samarbete inom EEC inte skilde sig alltför mycket från dem som vi blivit vana vid inom andra internationella organ där vi medverkar. Resultatet av den omvärderingen var 1967 års brev. Men man får heller inte glömma att det brevet kom till i en förändrad politisk situation. Socialdemokraterna hade lidit ett allvarligt nederlag i 1966 års val, och de tre borgerliga oppositionspartierna – alltså inbegripet även herr Hedlund – yrkade på att medlemskapsalternativet skulle hållas öppet. Norge och Danmark var samtidigt angelägna om att Sveriges agerande i EEC-frågan skulle samordnas med deras eget. Och så blev det som det blev. Och det har bundit den svenska förhandlingsuppläggningsen ända intill nu. Uppriktigt sagt har jag alltid funnit innehållet i 1967 års brev en aning svårsmält. Med all förståelse för de svårigheter regeringen ställdes inför föreföll det mig vara ett slags illusionsmakeri, att förutsättningarna för svenskt medlemskap väsentligt skulle ha förändrats sedan början av 1960-talet. Jag grundade min reaktion på en rätt långvarig erfarenhet av diskussioner med politiker från EEC-staterna. Deras allmänna attityder föreföll mig ytterligt svårförenliga med tanken på svenskt medlemskap, och sist och slutligen var det ju de som i sina parlament skulle godkänna en eventuell uppgörelse med Sverige. När jag någon tid efter brevets överlämnande deklarerade inför ett internationellt forum att jag personligen skulle ha sympatiserat med den försiktigare schweiziska uppläggningsen, om Sverige inte haft att ta hänsyn till sina nordiska grannars intressen, fick jag mycket riktigt bannor i folkparti-pressen. Jag tror att det finns en omständighet kring 1967 års brev som

inte tillräckligt uppmärksammat i debatten. Det gav de borgerliga en chans att tänja brevetts innebörd i en riktning som regeringen inte kan ha avsett. Man fick i årtal höra borgerliga utläggningar om att Sverige gav prioritet åt medlemskap, trots att det varken framgick av brevet eller av de muntliga förklaringarna i samband därmed. Skillnaden var viktig. Regeringen uteslöt inte medlemskap. Oppositionen ville göra medlemskapet till huvudsak. Så fick vi en snedvridning av debatten både på hemmaplan och på bortaplan. När man klagar över oklarheten i utlandet, får man inte glömma att dessa borgerliga uttolkningar spelade en väsentlig roll i sammanhanget. Det svenska privata näringslivet och dess borgerliga supporters har ofantligt många fler och tätare personkontakter med tongivande och inflytelserika personer i EEC-staterna än vad socialdemokratin rimligen kan ha. Om dessa kontaktnäten beskäftigt spritt uppfattningen att Sverige i första hand önskar medlemskap i EEC, är det väl inte så underligt om man på ledande håll i utlandet har fått uppfattningen att detta är den egentliga innebörden av den svenska linjen.

Jag har ibland upplevat hur det här går till. Svenska borgerliga politiker försöker inför representanter för EEC-staterna klargöra att svenskt medlemskap är fullt förenligt med EEC:s målsättningar och att detta är vad vi egentligen önskar. De möts med höjda ögonbryn och misstänksamma miner, när de inte rent ut får svaret att det är orimligt att ha en neutral stat som medlem i EEC. Jag medger att jag i några enstaka fall mött EEC-politiker som kunnat tänka sig ett sådant medlemskap. Men när man närmare granskat deras bedömning har det visat sig att deras uppfattning om den svenska neutralitetspolitikens innebörd varit tämligen ytlig. Sveriges utrikespolitik är ju inte precis ett ämne, som håller dem vakna om nätterna. De har resonerat som så, att Sveriges politik tydligen består i att inte tillhöra NATO. Eftersom NATO-medlemskap inte är obligatoriskt för EEC-medlemmar, borde det alltså vara möjligt för Sverige att bli medlem. Men detta är ju en tolkning av neutralitetspolitiken, som vi lämnat långt bakom oss. Vi hade för åtskilliga år sedan en diskussion med en tidigare högerledare, som tänkte sig att Sverige visserligen skulle stå utanför NATO men ändå ha ett slags tyst samförstånd med västmakterna i händelse av krig. En sådan tolkning av den alliansfria politiken har en överväldigande majoritet i riksdagen tagit avstånd ifrån.

Herr talman! I den aktuella debatten om presstöd och annonsskatt har Dagens Nyheter hotat med att annonsskatten kan leda till att de stora tidningarna inte längre kan hålla sig med fasta utrikeskorrespondenter. Man kan ha olika åsikter om det argumentets tyngd. Jag vill inte ett ögonblick bestrida kompetensen och sakkunnigheten hos dessa observatörer. Men jag tror att de är utsatta för samma fara som andra personer som länge varit borta från Sverige, nämligen att de blir främmande för dominerande värderingar i hemlandet. Därför tror jag också att de bidragit till att ge den svenska EEC-debatten ett överkligt drag. Deras informationer må i huvudsak ha varit korrekta, i den mån de redovisat EEC:s utveckling, men de har alltför ofta tappat bort den faktiska svenska bakgrunden. Jag blev livligt påmind om det i januari 1970, när

jag i Europarådets församling måste ta avstånd från en resolution, som bl. a. handlade om EEC:s politiska målsättningar. Jag måste vid det tillfället deklarerat, att om resolutionens tolkning av Haagkommunikén från december 1969 var riktig, så var naturligtvis ett svenskt medlemskap i EEC uteslutet. Dagens Nyheter:s korrespondent på platsen noterade med beklagande att jag hade hållit en dundrande neutralitetspredikan och rent av skapat intrycket att Sverige inte var särskilt intresserat av ett medlemskap i EEC. Han menade tydligen att jag uppträtt ytterst opassande, medan herr Bertil Ohlin hade varit lite försiktigare i sitt ordval. Han förstod tydligen inte att jag sade precis vad jag måste säga mot bakgrund av mitt partis och regeringens linje.

Ibland har jag undrat om inte intrycket av att den svenske statsministern förra varen skulle ha rest omkring i Europa och bönat om medlemskap för Sverige i EEC har skapats av andra utrikeskorrespondenter, också de utan tillräcklig kunskap om grundläggande svenska värderingar. Jag har noggrant studerat de offentliga uttalanden som statsministern gjorde under sina resor, och jag har inte kunnat finna att han i något sammanhang gick längre i riktning mot medlemskapsalternativet än vad vi som tillhörde det socialdemokratiska fotfolket har framfört på lägre nivåer. Mytbildningen kring Sveriges EEC-politik har emellertid varit seglivad. Den aktuella förskjutningen i regeringens bedömning, betingad av den senaste tiden utveckling, har i själva verket varit mindre än vad som framgått av denna mytbildning. Men nog förefaller det som om avståndet till moderaterna och folkpartiet samtidigt har ökat, därför att dessa partier som ståndaktiga tennsoldater håller fast vid positioner som tiden ridit förbi.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Uppträdande i hägnet av två stycken Björkar skulle jag kanske känna det lockande att något kommentera i varje fall den förstes anförande, men eftersom den andre Björkens anförande, som var så fyllt av saklighet, väl avbalanserade den förstes, skall jag nöja mig med att säga att herr Björck i Nässjö något övervärderade centerns roll när det gäller att påverka handelsministern.

Herr Björk i Göteborg närstående ledarskribenter påstår ibland att centern har traskat snällt efter regeringens ställningstagande i EEC-frågan. Herr Björk påstår här att regeringen skulle ha traskat efter centerns ställningstagande. Som vanligt i sådana sammanhang ligger sanningen kanske någonstans emellan. Jag tror att det finns anledning förmoda att två partier kan ta ställning vart för sig och ändå komma fram till samma resultat.

Jag hade annars för avsikt, herr talman, att i detta anförande något beröra en svensk roll i internationellt sammanhang som inte har berörts tidigare i denna debatt. Jag avser då Sveriges roll i det internationella miljövärdarbetet.

Som det har omnämnts i regeringsdeklarationen i dag är Sverige värdland för 1972 års internationella konferens om den mänskliga miljön. I deklarationen säger man försiktigt och neutralt att man hoppas komma fram till åtgärder mot miljöförstöringen. Man hoppas kunna urskilja och

prioritera de uppgifter på miljövårdsområdet som är angelägnast att lösa genom internationella insatser och dra upp riktlinjer för det arbetet.

Jag anser att den förhoppningen är riktig och välment men att den är alldeles för viljelös, och jag hoppas därför verkligen att det bakom dessa till intet förpliktande förhoppningar ligger mycket mera av både ambition, handlingskraft och politisk vilja, eftersom jag anser det ställt utom allt tvivel att vårt land just på miljövårdens område har en uppgift, ett ansvar, en roll att spela i internationella sammanhang. Inte så att vi skulle vara så mycket bättre eller kunna så mycket mer än andra eller att vi skulle ha utträttat så mycket mer än andra, men snarare därför att detta problemkomplex är av den karaktären att jag tror att vi – trots att Sverige är ett litet land – har en mycket större möjlighet att göra vår stämma hörd; betydligt större i dessa sammanhang än när vi står upp och tycker något om olika konfliktsituationer stormakterna emellan.

Vi kan dessutom med glädje konstatera att en alltmera enhällig positiv opinion för aktivt miljövårdsarbete tycks växa fram i vårt land och att vi i så måtto kanske har ett litet försprång i internationell bedömning. Huvudansvaret för miljön vilar till syvende og sidst alltid på statsmakterna, på politikerna i varje enskilt land och därmed sammantaget på den internationella politiken. Det kunde ligga nära till hands för politikerna att när det gäller föroreningsproblemen leta efter enskilda syndabockar, att tala om olika föroreningskällor, om enskilda exploatörer, att skylla på industrins ekonomiska intressen, men eftersom dessa juridiskt sett i allmänhet inte begått något brott, återfaller ändå alltid ansvaret på politikerna och lagstiftarna.

Konflikter kan synas uppstå mellan begreppen miljö och utveckling, men jag anser att det uttrycks mycket fint av generalsekreteraren för 1972 års konferens i Sverige Mr. Maurice Strong, Canada, när han säger: "Ehuru konflikter i vissa fall kan uppstå på kort sikt i avvägningen av grundläggande frågor som befolkningstillväxten industrialiseringen, urbaniseringen och tillämpningen av vetenskap och teknik, så kan det ändå aldrig bli tal om en konflikt när det gäller slutmålet som måste innebära uppnåendet av bättre levnadsförhållanden för hela mänskligheten."

Jag tillät mig, herr talman, att inledningsvis efterlysa miljövårdspolitiskt uttalad vilja i regeringsdeklarationen, men jag vill på samma gång vara rättvis och uttala min stora glädje över de principuttalanden som gjorts för Sveriges räkning av jordbruksminister Ingemund Bengtsson i samband med diskussioner angående FN:s konferens om den mänskliga miljön. Jag vill instämma i och hälsa med största tillfredsställelse hans uttalanden när det gäller exempelvis havsföroreningsområdet, önskemål om ett nätverk av mätstationer för registrering av miljöförändringar, miljövårdsarbetets betydelse för u-länderna, bedömningen att det är de fattiga som drabbas hårdast av miljöförstörelsen samt förhoppningen att det ekonomiska tillväxtbegreppet måste breddas så att det kommer att innefatta även kvalitativa aspekter, av vilka en god miljö är en.

Jag vill gärna instämma i alla de formuleringar som statsrådet Bengtsson använt i FN i detta sammanhang. Om inte min finkänslighet hade lagt hinder i vägen, skulle jag ha sagt att jag rent kände igen en del av ordvalet från gamla centermotioner under de senaste tio åren. Det är

inte sämre för det – snarare tvärtom.

Det växande intresset från allmänhetens sida för miljövårdsarbetet över huvud taget accentuerar också dess berättigade krav och förväntningar på resultatbringande åtgärder från regeringens sida. Något måste hända nationellt och internationellt. Det räcker inte längre med försiktigt hållna resolutioner och rekommendationer. Vi måste försöka att verka för att komma fram till rejäla överenskommelser för att nå praktiska resultat.

Några små exempel på nära håll, t. ex. när det gäller våra närmaste grannar: att rädda Öresund från att bli en enda stor flytgödselbassäng, att bevara Östersjön från alla de föroreningsfaror som hotar och att söka få ett grepp om vilka giftiga kemikalier som följer med våra importerade livsmedel. Det räcker inte långt att lagstifta om en massa förbud – jag tänker inte då särskilt på användningen av hormoslyr på björk – mot gifter här hemma, om man samtidigt av kortsiktiga ekonomiska skäl för in över landets gränser födoämnen som utsatts för den exponering av gifter som förbjudits i vårt land.

Vad tjänar det till att förbjuda användningen av 50 ton DDT i Sverige, när vi vet att 300 ton varje år föres in med vinden över vårt land?

Jag vill bara nämna ytterligare ett exempel: medverkan till etablerandet av ett internationellt system för studier av representativa ekologiska system och tillskapandet av en internationell databank för insamlandet och bearbetningen av miljövärdsuppgifter från hela världen.

För att lyckas uppnå resultat av här antydda ambitioner fordras politisk handlingsvilja. Det krävs att regeringar och allmän opinion får kontinuerlig tillgång till vetenskapligt underbyggda informationer.

Jag har med detta anförande i allra största korthet velat rikta uppmärksamheten på att just miljövårdsarbetet är en god och gemensam plattform för internationellt samarbete – miljön är ju gränslös. Det är min förhoppning att Sveriges regering verkligen skall se till att vårt land tillvaratar sina möjligheter att verka som en pådrivande kraft för mellanfolkliga överenskommelser i syfte att skapa en människovärdig omvärld.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Debatten i dag har i huvudsak handlat om EEC. Det är väl också ganska naturligt att den har gjort det. Utvecklingen inom den europeiska handelsgemenskapen och formerna för en svensk anslutning är av så central betydelse för vår framtid att dessa frågor måste få en framträdande plats i vår utrikesdebatt. Men som herr Helén nämnde i sitt anförande, måste vårt utrikespolitiska intresse också tillåtas omfatta frågor där vi kanske inte utan vidare kan hävda att svenska intressen är involverade, i varje fall inte på något mer framträdande sätt, men där våra värderingar är det. Jag tycker att detta gäller situationen i Sydafrika.

Under de fem sex år som nu gått sedan situationen i Sydafrika diskuterades mycket och länge i samband med diskussioner om svensk utrikespolitik har förhållandena på intet sätt blivit bättre för den förtryckta svarta majoriteten. Genom apartheid dikterar mindre än en femtedel av befolkningen i Sydafrika livsvillkoren för den återstående

Nr 55

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

majoriteten, de färgade. Det sydafrikanska samhället täcks av ett nätverk av lagar som begränsar rörelsefriheten och de politiska, sociala och ekonomiska rättigheterna för den färgade befolkningen. De vita har företräde till vissa slag av yrken, ensamrätt till andra. De färgade är hänvisade till de hårdaste och sämst betalda arbetena. I gruvorna utgör de en billig arbetskraft för utvinnande av de ofantliga naturrikedomar som finns i Sydafrika, rikedomar som nästan helt förbehålls den vita minoriteten.

Apartheid griper in på praktiskt taget alla områden: undervisning, kultur, sport, rättsväsende. Den färgade påminns dagligen om att han betraktas som en mindervärdig varelse med skyldighet att utstå alla slags trakasserier och skändligheter från den vita minoritetens sida.

Men det är möjligt att denna minoritets tanke att man kan bygga en välfärdsstat i lyxklass för en liten del av befolkningen och lämna den stora massan utanför skall visa sig omöjlig att genomföra, inte kanske främst av politiska skäl men av rent ekonomiska. Den sydafrikanska ekonomin har under de senaste åren drabbats av svåra problem som delvis hänger samman just med den förda apartheidpolitiken. Till dessa svårigheter hör bl. a. brist på arbetskraft inom sektorer där man utestängt de färgade och avsaknad av en expanderande inhemsk marknad. De vita köparna är för få, de färgade är för fattiga. Visserligen ökades de färgades genomsnittliga inkomst under 1969 med 2,5 procent och den är högre än i många andra näralliggande afrikanska stater – en sak som Sydafrika brukar göra ett stort nummer av. Men priserna är också högre. De har i själva verket under denna tid ökat med 1 procent mer än lönerna och i realiteten har de färgade alltså fått en försämring. 68 procent av Johannesburgs befolkning befinner sig under det s. k. "fattigstrecket".

Det finns också inom Sydafrika de som vägar se eller har intresse av att se sambandet mellan den förda apartheidpolitiken och den vikande marknaden för sydafrikansk industri. Finansmannen Harry Oppenheimer, som jag inte i vanliga fall brukar ha anledning att citera med något gillande, sade för en tid sedan att "ett land som vägrar att utbilda och sysselsätta 80 % av sina invånare kan inte anses riktigt friskt. För att skapa en stabil konsumtionsindustri fordras även en inhemsk marknad." En sådan, menade han, "kan endast skapas om den färgade delen av befolkningen ges bra arbetsmöjligheter och betalas i förhållande till sin arbetsinsats. Det nuvarande systemet är en långsam marsch mot självmord."

De senaste årens ekonomiska utveckling i Sydafrika tyder knappast på att de styrande i Pretoria insett detta samband. I stället försöker man täcka behovet av nya marknader genom att vända sig till övriga delar av Afrika. Det är mot den bakgrunden som vi måste se försöken under senare tid till något som liknar en diplomatisk charmoffensiv gentemot det fria Afrikas stater från Sydafrikas sida. Länder som Botswana, Lesotho och Swaziland har på grund av sitt geografiska läge i förhållande till den sydafrikanska republiken lätt kunnat tvingas in i ett starkt ekonomiskt beroende av Pretoriaregimen. Malawi upprätthåller som enda afrikanska stat diplomatiska förbindelser med Sydafrika. Med Madagaskar har Sydafrika för en kort tid sedan ingått ett handelsavtal, som

dessutom inkluderar en betydande biståndskredit från Sydafrikas sida.

Även längre norr ut i Afrika har man lyckats hitta bundsförvanter. Elfenbenskustens president Houphouët Boigny föreslog för en tid sedan en afrikansk toppkonferens där man skulle överväga om inte den hittillsvarande isolationspolitiken mot Sydafrika, som han uttryckte det, hade varit "en verbal eskalering i tomt våld" och om man nu inte i stället borde sätta sig ned och resonera i lugnare termer. Han fick instämmanden från bl. a. Ghanas president.

Men den utåtriktade politik som man har kunnat observera att Sydafrika fört på sistone och som utan tvivel har haft en viss framgång har naturligtvis inte bara en ekonomisk sida. Den utgör också ett medel att bygga en skyddsmur mot norr. Genom att ekonomiskt binda upp de närmaste belägna afrikanska staterna hindrar man att dessa stater används som baser för befrielseörelserna.

I denna kedja av buffertstater utgör naturligtvis de portugisiska kolonierna Angola och Moçambique liksom Rhodesia de viktigaste länkarna. Det är naturligtvis av största vikt för Sydafrikas egen säkerhet att den illegala Smithregimen i Salisbury består, att Angola och Moçambique fortsätter att vara kolonier. Deras ekonomiska beroende av Sydafrika är också betydande. Varken Cabora Bassa eller dess systerprojekt i Angola, Cunene-utbyggnaden, hade varit möjliga att genomföra utan sydafrikanskt kapital. Det är också klart att blockaden mot Rhodesia givit ett annat och bättre resultat om inte Ian Smith hade fått hjälp från Pretoria.

Vad den sydafrikanska politiken syftar till – det tycker jag kan vara ganska viktigt att påpeka även i en svensk utrikesdebatt, eftersom situationen faktiskt är annorlunda nu än då vi, som jag tidigare sade, brukade tala även om denna del av världen – är att behålla det nuvarande bältet av kuvade och lojala stater och kolonier mellan Sydafrika och det fria Afrikas länder, länder med vilka man vägrar tala politik, t. ex. apartheid, men gärna gör affärer.

Det är såvitt jag förstår mot denna bakgrund vi måste analysera dagens situation i södra Afrika. Södra Afrika utgör en enhet, vars starka sammanhållande och expanderande maktfaktor är Sydafrika och vars svaga punkt är de portugisiska kolonierna, där det sedan tio år tillbaka pågår ett befrielsekrig.

Om de här motståndsrörelserna, som arbetar i Angola och Moçambique – det är bara dem jag talar om just nu – skulle lyckas, uppstår ett hål i den skyddsmur runt Sydafrika som man byggt upp. Det skulle innebära ett ökat tryck på regimen i Pretoria. Det skulle innebära en psykologisk seger och ett brytande av det hopplösa dödläge som länge har karakteriserat situationen i södra Afrika.

Det är väl inte så mycket som vi ensamma kan göra åt den här utvecklingen. Men vi har givetvis som när det gäller andra kriser i världen vår del av ansvaret, i det här fallet när det gäller att hindra att Sydafrika får ytterligen en respittid innan man där tvingas ge upp den omänskliga apartheidpolitiken och när det gäller att skapa förutsättningar för att folken i Angola och Moçambique skall få sin frihet.

Vi kan fullgöra det ansvaret genom effektivare stöd till de motstånds-

rörelser, som i dag för en ojämn kamp mot en portugisisk regim, vilken hämtar sin militära styrka från NATO och sina ekonomiska resurser från EFTA. Vi kan göra det genom en aktivare FN-politik och genom att erbjuda de fria afrikanska staterna i Sydafrikas närhet den ekonomiska hjälp som skulle göra dem mindre känsliga för locktoner från Pretoria.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! När regeringen klippte av förhandlingarna med EEC om Sveriges fulla anslutning till Gemensamma marknaden försatte den oss i en sämre förhandlingsposition. Vi fick helt enkelt aldrig tillfälle att undersöka hur nära den fulla anslutningen vi kunde komma med en bibehållen neutralitet – en neutralitet som för övrigt alla ansvariga politiker i vårt land är fullt eniga om, vilket kommit till uttryck i den långa debatt vi fört här i dag.

Regeringen trodde sig ha löst en gordisk knut men högg i stället bara av en kommunikationslinje. Det är den reella sanningen. Det är mot detta förhållande som näringslivets kritik av regeringens agerande i EEC-frågan i huvudsak riktar sig. Även om regeringens bedömning av möjligheterna för Sverige att vinna en full anslutning till EEC med bibehållen neutralitet är riktig, ändrar detta inte det förhållandet att man genom fortsatta förhandlingar kunnat få en klarare bild av hur långt EEC vill sträcka sig för att tillvarata våra önskemål. Regeringens handlande har därför, anser vi, varit slarvigt och lättsinnigt.

Från näringslivets sida önskar man inte en full anslutning till EEC under alla förhållanden. Jag vill gärna starkt understryka detta. Men man fruktar för en situation där England samt Norge och Danmark vinner anslutning medan Sverige får finna sig i att tacka för de tullfavörer, som den utvidgade marknaden i nåder kan erbjuda oss. Några möjligheter att påverka EEC:s agerande får vi knappast sedan regeringen satt oss i en försämrad förhandlingsposition. Jag vill erinra om – det har för övrigt tidigare sagts här i dag – att av vår totala industriexport förra året på ungefär 27 miljarder kronor gick 12,5 miljarder till EFTA-länderna med en alldeles självklar dominans för de nordiska länderna och Storbritannien.

Skulle nu dessa länder komma med i EEC, medan Sverige står utanför, skulle det innebära någonting näst intill en katastrof för vår export. Visserligen lär det ha sagts från ministerrådet i Bryssel att en eventuell dansk och norsk anslutning till EEC inte skulle behöva innebära en rasering av det nordiska tullsamarbetet. Såvitt jag har kunnat finna, är emellertid ingenting skrivet eller protokollfört om detta. Lösa middagsbordssamtal är ingen garanti. Det är tyvärr troligare att Danmark och Norge måste krypa in bakom EEC:s gemensamma tullmur än att det nordiska samarbetet får bestå oantastat.

Utgången av förhandlingarna mellan Sverige och EEC kan därför bli avgörande för om vi skall följa med i välståndsutvecklingen eller om vi skall hamna på efterkälken. Med vårt höga löneläge blir de flesta av våra exportansträngningar ganska meningslösa, om vi dessutom måste hoppa över EEC:s höga tullmur. Som jag nämnde förut, går 12,5 miljarder av vår totala export av industrivaror på 27 miljarder till EFTA, medan

industrivaror för bara 5,9 miljarder har lyckats forcera EEC-murarna. Detta säger åtskilligt om hur stora hinder för vår export och handel över huvud taget tullmurar egentligen är. Av de 25 procent av vår totala export som för närvarande går till de nordiska staterna skulle säkerligen en stor del bli utkonkurrerad, om de nordiska länderna hamnade på olika sidor av tullmurarna.

I Danmark har man gjort en beräkning över hur stort inkomstbortfallet för Danmark skulle bli, om Storbritannien kom med i EEC men inte Danmark. De danska siffrorna omfattar emellertid också jordbruket. Någon exakt siffra har man givetvis inte fått fram, men man räknar med att bortfallet på exporten efter några år skulle ligga någonstans mellan 7 och 11 miljarder danska kronor. Med tanke på Danmarks betalningsbalans – en för Danmark lika allvarlig sak som den svenska betalningsbalansen är för oss – kommer det att betyda en mycket drastisk nedskärning av importen. På danskt håll är man fullt på det klara med att en sådan situation skulle påverka den ekonomiska tillväxttakten på ett synnerligen allvarligt sätt. Den svenska regeringen tycks inte ta lika allvarligt på dessa saker som man gör på politiskt håll i Danmark. Och ändock skulle ett Sverige utanför ett utvidgat EEC, med de andra skandinaviska staterna och Storbritannien som medlemmar, få en ännu svårare situation än Danmark.

Herr talman! Exporten har alltså en mycket stor betydelse för huvudparten av den svenska tillverkningsindustrin. Men det är inte bara storföretagen som kan vara med i exportkonkurrensen, som många tror, utan också de små och medelstora företagen, som dessutom av naturliga skäl har lättare att bearbeta de kulturellt och språkligt likartade nordiska grannländerna. Men inom storföretagens export ligger även en hel del export från småföretagen dold. De små och medelstora företagen är ju i mycket hög grad underleverantörer till sådana svenska företag som är storexportörer. Volvo, som väl är vårt lands största enskilda exportör, bygger i hög grad på produktionen vid många hundra – och kanske fler – små och medelstora företag. Möjligheterna till ekonomisk tillväxt och en bättre handelsbalans ligger också i hög grad i att de mindre och medelstora företagen kan vinna en större marknad, som gör det möjligt för dem att utnyttja de långa seriernas fördelar. Lyckas vi inte åstadkomma en hygglig uppgörelse med EEC, betyder det allvarliga framtida påfrestningar på vår handelsbalans. LO-chefen Arne Geijer har för en stund sedan för övrigt understrukit detta mycket ingående. Här kan man alltså säga att löntagare och företagare har exakt samma inställning. Men även sysselsättningen kommer i fara därför att Sverige numera främst exporterar förädlade varor. En isolering skulle också påverka vår inhemska prisnivå just emedan vi förlorar de långa seriernas ekonomi.

Regeringen har sagt att vi inte kan ha full anslutning men att vi skall eftersträva en anslutning i "bredast möjliga form". Vad menar egentligen regeringen med detta? Inom näringslivet vet man i varje fall ytterst litet om vad som finns bakom dessa lösliga ord. Det är naturligt att oron inom näringslivet är stor i dag. Inom många företag, det vet ju alla, överväger man i dag mycket allvarligt en viss etablering innanför EEC-murarna.

Många företag har för övrigt redan kommit dit. De skulle nämligen förlora huvudparten av sin export, om Danmark, Norge och Storbritannien kommer med i ett vidgat EEC men vi står utanför. Har regeringen någon som helst uppfattning om hur långt vi kan komma utan anslutning? Det bör man väl ha, ty i annat fall hade man inte gärna kunnat skära av förhandlingslinjen på sätt som skett.

Men skulle nu regeringen ha en klar uppfattning om vad vi kan få i nådegåvor om vi står utanför ett utvidgat EEC – varför har då regeringen inte lämnat ut några upplysningar om förhållandena? Hur ser det exempelvis ut när det gäller etableringsrätten, den statliga upphandlingen inom EEC, kapitalrörelserna osv.? Herr Palme brukar sällan spela rollen av en sluten mussla – det ligger definitivt inte för honom – men nu måste man be honom lämna klara besked. Han måste lugna den oro man hyser i vida kretsar inom svensk företagsamhet i dag för regeringens agerande i EEC-frågan.

Den olycka som enligt vår uppfattning skett genom regeringens alltför tidiga deklaration om omöjligheten av en svensk EEC-anslutning kan inte botas. Nu får regeringen i stället försöka göra det bästa möjliga av en dålig situation. Vi måste göra vårt absolut yttersta för att inte komma i en sådan position att vi hamnar utanför den tullmur som finns kring ungefär 340 miljoner köpstarka människor. Utgången av förhandlingarna kan bli avgörande för – jag har sagt det förr och det måste understrykas på nytt – vår framtida välståndsutveckling. Regeringen har därför ett utomordentligt stort ansvar. Jag hoppas att den är medveten om situationen, även om vi tycker att regeringens agerande i EEC-frågan hittills varit ganska lättsinnigt.

Herr talman! Att klippa av kommunikationslinjer vittnar inte om någon större förhandlingsskicklighet eller statsmannabegåvning. Hela svenska folket har rätt att kräva mer av sin regering.

Herr ASLING (c):

Herr talman! Att påverka världsopinionen är ett väsentligt inslag i vår utrikespolitik. Vi vet av erfarenhet att en växande del av världsopinionen är positivt intresserad av vårt lands ställningstaganden. Detta är som jag ser det en följd av vår neutralitetspolitik men även av vårt hävdande av humanitet och människovärde som en bas för mellanfolkliga relationer. Detta kan möjligen i all blygsamhet också vara en kommentar till den passus i Londontidningen Times' beskrivning av den svenska situationen som herr Hernelius tidigare i dag citerat.

Sett som ett exempel på hur vårt land skapat opinion och respekt för den utrikespolitiska linjen är de nedrustningsförhandlingar som nu pågår i Genève och är inne i sin tionde session av särskilt intresse. Det är nämligen ett område där vår utrikespolitik fått den linje, konsekvens och styrka i sak som bör eftersträvas. Även detta kanske bör noteras när nu prövningens stund tydligen är inne för förhandlingarna i Genève, vilket har omvitnats av flera talare tidigare i dag.

Nedrustningsförhandlingarna i Genève har på skilda sätt främjats av Förenta nationerna, som vid den 24:e generalförsamlingen proklamerade 1970-talet som nedrustningens årtionde. Det var en stolt målsättning som

tyvärr ännu förefaller rätt avlägsen. Sverige engagerade sig under fjolårets nedrustningsförhandlingar med all energi för ett komplett nedrustningsprogram. På FN:s 25-årsdag den 24 oktober i fjol uppmanades medlemsländerna att förnya sina ansträngningar att uppnå slutmålet: en allmän fullständig nedrustning under effektiv internationell kontroll.

Sverige har i nedrustningsarbetet spelat en ledande och pådrivande roll. Förtjänsten härav tillkommer framför allt statsrådet Alva Myrdal, som gått till verket med den blandning av fantasi och tålamod som erfordras för framgång i allt internationellt arbete. När Alva Myrdal här i dag liksom tidigare i en tidningsintervju uttrycker sin besvikelse över att framstegen i Genève varit så små, är det en besvikelse som hon delar med den övervägande majoriteten av svenska folket. Vi har alla i vårt lands insatser i nedrustningsförhandlingarna sett en väsentlig mission för Sverige. Det finns heller ingen anledning att dölja vår djupa besvikelse över den ofruktbara fastläsningen i gamla attityder som präglat insatserna från de båda supermakterna.

Vid FN:s 26:e generalförsamling i september i år kommer den expertgrupp som generalsekreterare U Thant tillkallat att avge sin rapport om de ekonomiska och sociala konsekvenserna av kapprustningen. Världsoinionen kommer därmed sannolikt ytterligare att aktiveras och kräva resultat av de långdragna nedrustningsförhandlingarna.

Regeringsdeklarationen om EEC-förhandlingarna bör kunna ge sitt bidrag till en lugnare och mera sakfylld debatt. Det finns därvid särskild anledning betona de allmänna utrikespolitiska perspektiven i frågan. EEC-frågans lösning är inte och kan aldrig för vårt land bli annat än ett steg på vägen mot mera världsomfattande lösningar av frihandeln – lösningar som står i samklang med vår grundläggande syn på vår roll i världsgemenskapen och solidariteten gentemot u-länderna. Det finns också mot denna bakgrund trots allt, och sett i ett längre perspektiv, anledning tro att de nationella hämningar som nu sätter sin prägel på diskussionerna i Bryssel så småningom skall släppa.

Vi står dock i de fortsatta förhandlingarna inför stora akuta och aktuella problem som nu fortlöpande måste tas upp till diskussion och som måste bli föremål för opinionens intresse. Hit hör inte minst situationen för de typiska hemmamarknadsnäringarna och då först och främst – med hänsyn till de speciella förhållandena – jordbruket.

I regeringens deklaration den 18 mars underströks att önskemålet om deltagande i en tullunion, omfattande både industri- och jordbruksvaror, kvarstår oförändrat. Regeringen markerade också att formen för samarbetet mellan Sverige och Gemenskaperna »får bli ett särskilt avtal, vari parternas rättigheter och skyldigheter klart anges». Man sade sig också hoppas »på särskilda samarbetsformer som svarar mot omfattningen och karaktären av våra förpliktelser».

Detta *institutionsproblem* är särskilt påtagligt för jordbrukets del. Det går naturligtvis inte att bara öppna gränserna för jordbruksprodukter. Det krävs också en jordbrukspolitik, som i en tullunion med ett vidgat EEC blir den som bestäms i Bryssel. Den gemensamma jordbrukspolitiken har, vilket inte minst framgått av förra veckans händelser i Bryssel, närmast karaktär av en kontinuerlig förhandling. Resultaten av dessa förhand-

lingar bestämmer inte bara bondens ekonomi utan i hög grad också villkoren för landsbygdens utveckling i stort. Detta har blivit ännu mera påtagligt när EEC nu också är på väg att få en gemensam strukturpolitik.

Man måste i den fortsatta debatten och i de fortsatta ställningstagandena ha blicken öppen för risken att Sverige inte får tillräckligt inflytande på dessa viktiga områden, om det nu är meningen att jordbruket skall ingå i en eventuell framtida överenskommelse. Som vi sett av händelserna i förra veckan räcker det inte heller med att ha representation i underordnade organ. Det är i den högsta beslutande instansen – i ministerrådet – som jordbrukspriser och liknande villkor för produktionen och utvecklingen bestäms.

Om svenska regeringsrepresentanter inte får tillfälle att delta i ministerrådets överläggningar får heller inte jordbrukets företrädare en ansvarig motpart att diskutera näringens villkor med. Detta är i hög grad otillfredsställande ur demokratisk synpunkt, alla andra betänkligheter inte att förglömma.

Eftersom problemet är särskilt accentuerat på jordbrukets område inställer sig frågan om jordbruket kan lämnas helt utanför och vad detta i så fall skulle betyda både för näringen och för det svenska förhandlingsläget. Riskerar man då motkrav i form av undantag på andra områden? Det har t. ex. antytts i pressen att pappersindustrin i EEC-länderna och i England inte skulle vara mogen att stå emot konkurrensen från de nordiska länderna, varav skulle följa undantagskrav för pappersområdet. Den fråga man ställer sig i sammanhanget är: På vilket sätt följer regeringen upp det här problemet?

Vårens jordbrukspriserförhandlingar här hemma har med all önskvärd tydlighet visat att osedvanligt stora prishöjningar är ofrånkomliga för att trygga en ur beredskapssynpunkt nödvändig jordbruksproduktion i framtiden. Utan att gå händelserna i förväg är det nu sannolikt så att skillnaden mellan den genomsnittliga prisnivån i Sverige och den i EEC under de närmaste åren snarare kommer att öka än att minska. Detta är i och för sig inte märkligt. Att våra jordbrukspriser avviker från EEC:s är helt enkelt uttryck för att utvecklingen har kommit längre i Sverige såväl när det gäller jordbruket som beträffande samhällsekonomin i övrigt. För vegetabilier ligger våra priser under EEC:s, medan förhållandet är det omvända för animalier och då särskilt för mjölken. Trots dubbelt så höga arbetslöner i det svenska jordbruket är priserna för vegetabilier lägre än i EEC. När det däremot gäller mera arbetsintensiva produkter, som framför allt mjölken, måste helt naturligt priserna ligga högre än i EEC-länderna. Vi har nämligen kommit i ett läge där man måste betala de verkliga kostnaderna för att bibehålla en tillräckligt omfattande mjölkproduktion. I EEC-länderna har man ännu inte nått dit, men mjölkproduktionen sjunker även där och tyder på en fortgående anpassning till marknaden.

En annan faktor som man måste ta med i bilden är de väsentligt större subventioner som utgår i EEC-länderna till jordbrukarna.

Till sist behöver jag väl knappast nämna att jordbruket i norra Sverige ställer alldeles speciella krav. Det är för övrigt en fråga som regeringen beaktat och som jag därför inte har anledning att närmare gå in på här i dag.

Herr talman! Detta är i all korthet några av de centrala och betydelsefulla frågor som man har att beakta när det gäller att ange och värdera jordbrukets plats i en eventuell framtida överenskommelse med EEC.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! År 1971 har av FN:s generalförsamling fått beteckningen "internationella året för kamp mot rasism och rasdiskriminering". Redan i världsorganisationens stadga, som tillkom för 25 år sedan slås det fast att internationell samverkan skall åstadkommas "vid befordrande och främjande av aktningen för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion". De fri- och rättigheter som uttrycks i FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna gäller också uttryckligen självfallet utan åtskillnad i fråga om ras. Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.

Trots dessa storslagna deklARATIONER har FN alltså ansett det befogat att i år särskilt peka på angelägenheten av att rasism och rasdiskriminering motarbetas. Det vittnar om den ovedersägliga brist på överensstämmelse som råder mellan deklARATIONEN och verkligheten.

Deklarationen om de mänskliga rättigheterna är inte bindande för FN-staterna. Men det finns konventioner, såsom konventionen om medborgerliga politiska rättigheter 1966, konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt konventionen om rasdiskriminering. Sverige har inte ratificerat någon av dessa konventioner, och jag anser det angeläget att detta sker så snart som möjligt.

Vi i vårt land vill gärna räkna oss som fördomsfria i rasfrågor och vill inte medge att vi har några rasproblem här hos oss. Helt säkert finns det dock anledning också för oss att rannsaka våra hjärtan på den här punkten. Det bör vi hålla i minnet när vi fördömer rasism och rasdiskriminering i de delar av världen där dessa företeelser är långt mera iögonenfallande och där de t. o. m. gjorts till den grundläggande principen för samlevnaden mellan människor med olika hudfärg.

Jag syftar då i första hand på förhållandena i Sydafrika, där den vita minoriteten i kraft av sitt regeringsinnehav – vilket de färgade i avsaknad av rösträtt inte kan påverka – föreskrivit att vita och färgade människor inte får umgås med varandra. Apartheidpolitiken gör det till ett brott för människor av olika hudfärg att träffas. Den syftar till att bibehålla de färgade i förtryck, fattigdom och nöd.

Vi reagerar mot detta, och vi står bakom FN:s fördömande av apartheidpolitiken. Det finns också människor i södra Afrika som reagerar mot den politiken. De måste naturligtvis ha vårt stöd. I det sammanhanget finns det anledning erinra om att kyrkornas världsråd för en tid sedan beslutat ge humanitärt stöd till frihetsrörelserna i Sydafrika i kampen mot den vita rasismen. Apartheidpolitiken är naturligtvis inte förenlig med den kristna människosynen: "Här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri, här är icke man och kvinna: alla ären I ett i Kristus Jesus." Sydafrikas kristna, som häftigast angripit den förda politiken, har enligt vad vi kunnat läsa i tidningarna tidigare i år anklagats för

omstörtande verksamhet. Det är omstörtande verksamhet att arbeta för rättvisa åt de förtryckta.

Den bibliska tes som jag citerade har omsatts på ett fruktbärande sätt i Lusakamanifestet – det manifest om södra Afrika som ledarna för 14 öst- och centralafrikanska stater antog 1969. Det är ett märkligt manifest, eftersom det trots de färgades lidanden är så fullständigt utan hämndkänslor och bygger på alla människors lika värde. Man är inte bara motståndare till den vita rasismen utan också till en omvänd rasism; man kan inte acceptera att en svart majoritet skulle diskriminera vita människor.

I Sydafrika skärpes den omänskliga apartheidpolitiken. Vorsterregimen attackerar, och dess säkerhetspolis gör husundersökningar inom de religiösa samfundet och hos kyrkliga arbetar- och studentorganisationer. En anglikansk prästman har fängslats och åtalats enligt den s. k. terrorismlagen. Den lagen, som i första hand är tänkt som ett vapen mot afrikanska motståndsmän, innebär långtgående befogenheter för byrån för statens säkerhet. Den ger myndigheterna rätt att utan motivering och på obegränsad tid arresterar misstänkta terrorister och hålla dem internerade tills de fått tillfredsställande svar på sina frågor. Domstolarna kan inte ingripa, och misstänkta personer kan gripas och fängslas utan tillstånd av exempelvis polis- eller justitieministerierna.

Sydafrikas agerande i södra Afrika över huvud taget är ett hot mot säkerheten och freden i denna del av världen. Apartheidpolitiken sprids i området – vi har t. ex. Namibia, det förutvarande Sydvästafrika, som Sydafrika erhöi som mandat och där man sedan FN upphävt mandatet ändå fortsatte att administrera området illegalt och där man har skärpt förtrycket mot befolkningen och trots protester från FN infört sitt lands raslagstiftning och sina polisstatsmetoder.

Det är en utveckling som inger oro för framtiden.

Samtidigt som minoritetsregeringarnas grepp har hårdnat har också frihetsrörelserna vuxit ut. Här har FN:s medlemsstater ett stort ansvar – ett ansvar som vi i vårt land försökt ta vår del av. Här är det viktigt att opinionen inte tystnar, här är det viktigt att hjälpen intensifieras till apartheidpolitikens offer, till utbildning för framtida politiskt ledarskap och till information.

Mot den bakgrunden känner man glädje över Kyrkornas världsråds ställningstagande när det gäller humanitär hjälp till frihetsrörelserna. På en del håll, bl. a. i Tyskland och England, har reaktionen mot beslutet varit mycket hård och betecknats som oansvarig. Som jag ser det är beslutet en nödvändig konsekvens och en uppföljning av de diskussioner och uppfattningar som Kyrkornas världsråd gett uttryck för under drygt ett tjugotal år och som man bl. a. manifesterade i Uppsala 1968. Man känner också en befrielse över att kyrkorna vågat ta det här steget, som egentligen borde ha varit självklart länge; man är glad när ord omsätts i handling, som här har skett.

Detta beslut innebär inte att Kyrkornas världsråd övergivit icke-väldets väg. Pengarna, 1 miljon kronor, är avsedda för stöd åt rasismens offer och deras anhöriga, till stipendier åt studenter, till läkemedel och andra medicinska insatser och till information om den vita rasismens följdverkningar.

Beslutet måste också ha en positiv, stimulerande effekt för de människor som kämpar för sin frihet och för rätt och rättvisa i mänskliga relationer. Det kan ge dem ny tillförsikt och vetskap att deras problem inte är bara deras egna: vi är många som vill dela och bära dem.

I FN arbetar våra svenska delegater för dessa frågor, och vi andra bör stödja dem och bl. a. se till att opinionen inte tystnar.

Som herr utrikesministern framhållit här i dag har Sverige nu blivit medlem i FN:s särskilda kolonialkommitté. Detta medlemskap ålägger oss naturligtvis ett särskilt ansvar när det gäller debatter och beslut i frågor som berör södra Afrika. Jag är också helt övertygad om att Sverige där kommer att ta sin del av ansvaret.

Det är så mycket i vårt samhälle och i världen över huvud taget som pockar på ens intresse och engagemang. Indianernas förhållanden kan synas avlägsna för oss, men vetskapen om lidande bland människor, varhelst det uppenbarar sig, måste medföra engagemang och ansvarstagande.

Indianerna är en ras som har fått lida mer än någon annan historien och århundranden igenom. Att de lever långt ifrån oss och i en kultur som är främmande för oss får inte förta vår solidaritet och vårt engagemang för dem och deras problem.

Många indianstammar har utrotats under århundradenas lopp. Erövra- re av olika slag har dragit fram över deras områden. Det har varit olika erövrare, men antingen det har varit spanska erövrare på 1500-talet, kolonister, nybyggare eller diktatoriska regimer under senare tid har de haft ett gemensamt: exploatering, våld och grymhet.

Indianerna har också genom konfrontationen med de vita drabbats av sjukdomar och epidemier. De är ju mycket känsliga för våra vanliga sjukdomar. På det viset har flera indianstammar gått under utan att man har vidtagit åtgärder eller givit läkarvård.

Vi har i tidningar och böcker på senare tid fått upplysningar om massakrer på indianer, t. ex. i Colombia, och vi har fått vetskap om organiserad utrotning och rena folkmord. I Brasilien avslöjades 1968 officiellt att tjänstemän vid det statliga institutet för indianernas skydd, SPI, hade gjort sig skyldiga till övergrepp mot det folk som de skulle arbeta för. Tiotusentals indianer har enligt uppgift mördats, torterats, bombats och förgiftats, och man har funnit ut många raffinerade metoder för att få bort indianerna från den jord och de markområden som man velat komma åt. Hela stammar har utplånats och kulturer försvunnit.

När man läser om detta tror man sig förflyttad till gångna barbariska tider, men det sker i våra dagar. Att känna till dessa fruktansvärda lidanden utan att ingripa gör oss till medansvariga.

Hela indianproblemet är av många orsaker komplicerat, bl. a. beroende på de latinamerikanska ländernas politiska struktur men också på det faktum att indianerna inte är ett enhetligt folk med en enhetlig kultur. Det finns så många stammar och så många kulturer att inte en enda lösning kan appliceras på alla indianfolken.

Frågan är också vilken väg man skall gå för att hjälpa. Skall dessa naturfolk integreras i det moderna samhället eller skall deras särarter

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

bevaras? Sanningen kanske ligger någonstans mittemellan, men man måste först och främst leta sig fram till vad som är sanningen.

Jag känner glädje över vetskapen att svenska FN-ombud vid två olika tillfällen inom sociala kommittén inom Ecosoc har försökt att få en prioriterad behandling av naturfolkens utveckling. Röda korset har också startat projekt för att immunisera indianerna, men detta är inte tillräckligt. Jag efterlyser kraftfullare initiativ när det gäller information och direkt svenskt bistånd.

Indianernas numerär minskar, men även om det är en relativt liten grupp människor det rör sig om måste vi på ett betydligt mer aktivt sätt försöka lindra nöden och hjälpa dem ur deras omänskliga lidanden.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Det perspektiv som är aktuellt när vi diskuterar EEC-frågan är framför allt den tidsrymd som har förflutit sedan andra världskriget. Vi vet alla vad som utgjorde främsta orsaken till att integrationsdebatten satte fart efter 1945. Det var strävandena att genom utvidgade förbindelser länderna emellan söka undvika att ännu ett storkrig bredde ut sig i vår del av världen. Även om samarbetssträvandena inte primärt kom att beröra vårt land fördes redan i början på 1950-talet en ganska intensiv debatt om Europatanken.

Jag vill i detta sammanhang gärna påminna om den inställning som då rådde inom exempelvis SSU, där man i en programskrift förklarade att "Sverige deltar i det nordiska och europeiska samarbetet med sikte på att förverkliga tanken på Nordens förenta stater och ett enat Europa". Det är, herr talman, något andra tongångar än de som i dag basuneras ut från det socialdemokratiska ungdomsförbundet. Jag kan bara beklaga att SSU så fullständigt har ändrat attityd till dessa spörsmål och numera får anses tillhöra de rörelser i samhället som allra mest envetet hävdar vad jag vill beteckna som rent nationalistiska och provinsiella åsikter.

Vad som hände under månaderna före det Sveriges ansökan inlämnades i Bryssel har åtskilliga talare redan berört. Jag vill bara inskränka mig till det konstaterandet att regeringen under tiden före valet 1970 spelade på helt andra strängar än vad som varit fallet därefter. Jag var nog inte ensam om att engageras av statsministerns aktivitet i EEC-frågan under våren förra året och sannolikt inte den ende som uppfattade statsministerns agerande som ett uttryck för den bestämda viljan att verkligen föra Sverige till en så nära anknytning med Europa som det var möjligt. Denna politiska vilja försvann dock omedelbart i och med valet, och jag kan inte uppfatta regeringens agerande sedan dess som någonting annat än ren och skär taktik – betingad av det uppenbarligen mycket svåra inrikespolitiska läget som regeringen haft att brottas med sedan valnederlaget.

Herr talman! Från det parti som jag representerar har åtskilliga gånger riktats kritik mot regeringens sätt att sköta förhandlingarna med EEC. Före den 18 mars kunde vi dock fortfarande hoppas att förhandlingarna så småningom skulle ge underlag för en konstruktiv debatt om olika alternativa anslutningsformer. Förhandlingarna skulle successivt ge möjlighet åt de olika partierna och åt riksdagen att väga för- och nackdelar med olika alternativ mot varandra respektive utröna vilka preciserade

förbehåll som skulle vara nödvändiga ur neutralitetspolitikens synvinkel. Vi har nu efter regeringens senaste utspel frånhänt oss den möjligheten.

Detta är allvarligt nog, men kanske ännu allvarligare upplever jag det att regeringen inte har presenterat vilka andra alternativ än medlemskap som bedöms som sannolika. Regeringen har sagt nej till medlemskap utan att för allmänheten klargöra i konkreta termer de närmast aktuella anslutningsformerna. Det regeringen har sagt är att "man vill söka nå en så nära anslutning som möjligt". Av detta tal måste man utläsa att regeringen siktar mot en lösning som inte särskilt mycket skulle avvika från medlemskapet.

Är nu en sådan lösning rimlig? Att ge ett bestämt svar är omöjligt. EEC:s uttalanden ger dock viss vägledning. Det heter bl. a. att "avtalen med icke-medlemsländer inte får utformas så att de kan ingripa i gemenskapens beslutsprocess", dvs. ett samarbetsavtal skulle komma att präglas av att Sverige erbjuds att i efterhand anpassa sig till vad Gemenskapen redan bestämt sig för.

Ett sådant förhållande upplever jag som det kanske allra allvarligaste med en anslutningsform som icke får formen av medlemskap. Sverige får i varje situation avvakta Gemenskapens beslut och har sedan bara att acceptera faktum. För den som ser Europafrågan i ett vidare perspektiv är detta utan tvivel en mycket allvarlig begränsning för vårt lands del. Regeringen har i olika sammanhang understrukit att vi - vare sig vi når någon form av anslutning eller ej - kommer att påverkas av Gemenskapens beslut och utveckling. Bindningarna blir oerhört stora vare sig vi önskar det eller ej. Rent generellt ter det sig då mycket olyckligt att Sverige ej skall kunna påverka utvecklingen utan konstant kommer att befinna sig i en position som satellit till övriga Europa. Vi kommer att få finna oss i beslut som vi inte haft någon möjlighet att kontrollera och påverka. Det perspektivet är knappast tilltalande.

Regeringen har vidare sagt att en tullunion vore en tänkbar och önskvärd anslutning. Är det då troligt att vi kan få med alla de väsentliga varugrupperna? Svaret tycks närmast bli nej på den frågan. Tecken tyder på att såväl järn- och stålsidan som pappers- och cellulosaindustrin skulle komma att ställas utanför - utanför tullmuren och utanför det övriga mycket väsentliga samarbetet när det gäller pris- och konkurrensregler. Vad skulle en sådan lösning innebära för sysselsättningen inom dessa stora basnäringar? Vad skulle det få för konsekvenser för vår valuta om dessa bägge branscher plötsligt fick betydande problem att konkurrera med övriga Europa?

Dessa frågeställningar gäller om vissa produkter skulle ställas utanför ett tullavtal. Men för näringslivet innebär EEC inte bara tullar. Minst lika viktigt är att exempelvis järn- och stål företagen får en så fast anknytning till kol- och stålunionen att unionens prissystem även gäller för svenska företag. Annars skulle den svenska handelsstålmarknaden i en lågkonjunktur stå vidöppen för dumpingexport från Västeuropa. Konsekvenserna kunde bli mycket allvarliga.

På träsidan gäller problemen främst vår pappersproduktion och därmed indirekt massatillverkningen. Massaindustrin är starkt rationaliserad och föga arbetskrävande, varför det med tanke på sysselsättningen i

de landsdelar där cellulosaindustrin är belägen är mycket angeläget att vidareförädla massan till papp och papper. Detta skulle ge väsentliga tillskott i sysselsättning. En vidareutveckling mot högre förädlingsgrad inom cellulosaindustrin skulle starkt begränsas om pappersprodukterna även fortsättningsvis skulle utsättas för FEEC:s tullmur. Företagen skulle i stället tvingas investera i pappersproduktion nere på kontinenten, dvs. innanför tullmuren, och detta skulle utan tvivel på sikt drabba sysselsättningen framför allt i våra skogslän.

Herr talman! Jag har här exemplifierat problemen för näringslivet med ett par basnäringar, dels därför att de är mycket betydelsefulla för sysselsättningen, dels därför att det finns grundad anledning att befara att just dessa två branscher skulle hamna utanför ett tullavtal och självfallet även utanför det övriga samarbetet inom dessa sektorer. Det går att ta flera exempel från andra branscher där problemen är likartade, men jag har begränsat mig till järn- och träsidan som väl av de flesta uppfattas som de kanske viktigaste basnäringarna för vårt land.

Det finns goda skäl att uppehålla sig vid de problem som jag nyss skisserat på järn- och träsidan. Frågan måste ställas till regeringen: Hur bedömer ni möjligheterna att få till stånd ett tullavtal där järn- och träsidan inkluderas? Vilka förutsättningar finns det för att kol- och stålunionens pris- och konkurrensregler skall kunna tillämpas för svenska företag?

Dessutom: Har regeringen över huvud taget funderat på och utrett frågan om vad en rimlig ekonomisk utveckling ställer för krav på samarbetet med EEC, dvs. vilka samarbetsregler vi måste ha för att säkerställa våra egna ekonomiska intressen? Är en tullunion tillräcklig? Kan vi på längre sikt stå utanför det teknologiska och industripolitiska samarbetet? Kan våra företag klara sin nödvändiga kapitalförsörjning om vi ställs utanför de fria kapitalrörelserna?

Frågorna är många. Och det borde vid det här laget åtminstone ha förelegat försök till svar och bedömningar från socialdemokratins sida. I stället har regeringen valt att uttrycka sig i allmänna ordalag och inte på någon punkt konkretisera de olika alternativ som är tänkbara.

Herr talman! Jag har med dessa påpekanden velat rikta uppmärksamhet på det faktum att EEC-frågan hittills har handlagts och diskuterats utan att några som helst konkretiseringar kommit fram. Vare sig man tar regeringens beslut från den 18 mars till skärskådande eller regeringens allmänna uttalanden finns där inga avvägningar eller preciseringar om vad varje lösning skulle innebära respektive vilka konsekvenserna skulle bli om Sverige ställdes utanför den ena eller andra samarbetsformen.

Men, herr talman, frågan om vårt lands framtida förhållande till Europa gäller, som jag tidigare anförts, inte bara tullar och olika konkurrensbestämmelser. Ytterst är det en fråga om möjligheterna att, genom en nära samverkan med Europa, för framtiden bevara vårt lands oberoende. Det kan låta paradoxalt att säga detta i en debatt där motståndet mot en svensk anslutning baserats på just argumentet att en sådan skulle äventyra den svenska suveräniteten. Men dessa kritiker har inte förmått att skilja mellan reell och formell suveränitet. Det måste nämligen vara otillfredsställande att äga den formella suveräniteten men

inte den reella. Att fatta egna beslut som i realiteten inte är någonting annat än ett accepterande av utvecklingen runt omkring oss innebär inget oberoende, ger inga möjligheter till en självständig politik.

Den tekniska och ekonomiska utvecklingen går allt snabbare. Det allt mera komplicerade samhället, kraven på större effektivitet tvingar fram större och mera rationella enheter. Allt flera frågor blir av den karaktären att vi inte klarar att lösa dem inom nationalstatens ram. Låt mig ta ett par exempel.

Miljöförstöringen är inget svenskt problem. Vi kommer ingen vart om bara Sverige isolerat löser sina miljöfrågor. Oren luft från Ruhrområdet och engelska industriområden kan vi inte kontrollera utan internationell samverkan.

De multinationella företagen, som herr Sjönell tog upp, upplevs av många som ett allvarligt hot mot politikerna i framtiden. Hur skall de kontrolleras? Ja, inte på annat sätt än genom internationellt samarbete och genom en gemensam bolags- och skattelagstiftning, som gör att dessa företag beskattas rättvist.

Beträffande pris- och valutaproblemen vill jag säga att under valrörelsen hänvisade finansminister Sträng allt som oftast till internationella faktorer när det gällde att förklara prisstegringarna i vårt eget land. Även om detta inte var hela sanningen låg det mycket i det konstaterandet. För att kunna få en balanserad utveckling – utan svåra prisstegringar och valutaproblem – krävs vidgat samarbete över gränserna.

Herr talman! Såvitt jag ser det kommer utvecklingen i framtiden inte att känna några nationsgränser, och vårt land är redan i dag starkt beroende av omvärlden för sitt agerande. Det är därför som det är nödvändigt att nå en uppgörelse med EEC, som gör det möjligt för Sverige att delta i utformandet av det framtida Europa. Vi är inte betjänta av en position i väntrummet, där vi i efterhand får acceptera redan fattade beslut. Vi måste själva komma in i beslutsfattarnas krets ... annars kan vi bara tala om formell suveränitet men knappast om någon reell sådan.

Det är möjligt att fortsatta förhandlingar hade påvisat att neutralitetspolitiken inte kan förenas med medlemskap. Men det får vi aldrig veta. Hde vi gått in i förhandlingarna med den uttalade målsättningen att verkligen delta i formandet av morgondagens Europa, är det sannolikt att EEC hade varit berett till ganska stora eftergifter när det gäller neutralitetspolitiken. Men, herr talman, som man ropar får man svar. Engagemanget från Sveriges sida har inte legat på hög nivå, och då kan man inte heller vänta sig att få engagemang tillbaka.

EEC-debatten har hittills varit torftig och illa konkretiserad. Alternativ och preciseringar har saknats och inrikespolitiska bedömningar har kommit att spela en allt större roll. Förutsättningarna att nå en för Sverige vettig lösning tycks mig inte särskilt ljusa. Men, herr talman, Europafrågan kommer inte att vara slutdebatterad i och med denna förhandling. Europatanken kommer – oberoende av den lösning Sverige i dag kan uppnå ... att leva vidare och den kommer att växa sig allt starkare. Morgondagens Europa hör nämligen den unga generationen och nästa generation till, och jag är övertygad om att viljan att vara med och

Onsdagen den
31 mars 1971

Utrikes- och handelspolitisk debatt

utforma framtiden hos dem kommer att klart distansera nationella och provinsiella önskemål!

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! När Europatanken först framfördes av Winston Churchill i hans berömda tal i Zürich 1946, åstadkom den en intensiv diskussion. Tre olika linjer växte fram. Man skulle kunna kalla dem den politiska, den militära och den ekonomiska. Den politiska ville så snart som möjligt bygga upp ett Europas förenta stater. Den resulterade i tillkomsten av Europarådet i Strassbourg, som emellertid av Europaintegrationens anhängare uppfattades som ett misslyckande. Den militära linjen avfördes kort därefter från dagordningen i och med att förslaget om en Europaarmé förkastades av den franska nationalförsamlingen. Den enda linje som återstod var den ekonomiska.

Dess främste förespråkare var den förutvarande belgiske konseljpresidenten Paul van Zeeland. Han hävdade från början att de båda försträmnda vägarna var oframkomliga på grund av de nedärvda rivaliteterna i Europa. Man borde därför börja med en ekonomisk gemenskap. Ju mer den ekonomiska integrationen fortskred, desto närmare skulle länderna komma varandra. Den politiska integrationen skulle därigenom bli en ofrånkomlig konsekvens av den ekonomiska.

Det var denna konception som låg bakom bildandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, som fick sitt fundament i Romfördraget 1957 och som fick sitt säte i Bryssel. Det har alltså från början stått klart att EEC inte enbart varit en handelspolitisk företeelse utan ett grepp som syftade till en verklig europeisk integration. Även om slutmålet ibland skymts av inre kriser i EEC:s historia, har det hela tiden varit ett aldrig totalt bortspelat rättesnöre. De synpunkter som kommit till uttryck i Davignon- och Wernerrapporterna är sålunda ingenting nytt. De rör sig blott om vidareutveckling och fördjupning av tendenser, strävanden och åsikter som fanns med redan vid Romfördragets tillkomst för 14 år sedan.

Man frågar sig under sådana omständigheter, om regeringen spelar teater när den visar upp ett häpet ansikte inför dessa rapporter och söker göra troligt att något nytt nu har inträffat, som helt kastat om förutsättningarna för Sveriges förhållande till Gemensamma marknaden. För vi kan väl inte tänka oss att Sveriges regering skulle ha svävat i total okunnighet om vad som faktiskt hänt och händer i vårt omedelbara grannskap? Den säkerhet med vilken regeringen lägger sig i folks affärer på andra sidan jordklotet gör det snarare sannolikt att den i ännu högre grad följt med vår egen världsdels affärer och förvecklingar.

Svensk utrikespolitik har haft två ledstjärnor: dels neutraliteten, som innebär avståndstagande från varje anknytning till militära blockbildningar, dels det mellanfolkliga samarbetet, som syftar till en utjämning av motsättningar i tjänst åt freden. Med denna utgångspunkt borde den svenska regeringen på ett tidigt stadium ha kunnat avgöra vårt förhållande till EEC. Dess målsättning finns bl. a. formulerad i Romfördragets andra paragraf: »Gemenskapen har till uppgift att genom upprättandet av en gemensam marknad och genom ett successivt ömsesidigt närmande av

medlemsstaternas ekonomiska politik skapa förutsättningar för en harmonisk utveckling av det ekonomiska livet inom gemenskapen som helhet och möjliggöra ett fortlöpande och samordnat framatskridande, en ökad stabilitet, en successiv stegring av levnadsstandarden samt allt intimare relationer mellan de anslutna staterna.» Det har framhållits att EEC vill skapa ett av utomeuropeiska makter helt oberoende Europa. Det finns ingenting vare sig i Romfördraget eller i uttalanden, gjorda av ledande företrädare för EEC, som tyder på att Gemenskapen skulle vilja öka motsättningen mellan Europa och den övriga världen. Tvärtom visade EEC:s agerande i samband med Kennedyronden att man här är öppen för åtgärder som åsyftar en fortsatt frigörelse av världshandeln.

Nu finns det ett faktum, herr talman, som tvivelsutan spelar en roll vid bedömandet av Sveriges inställning: samtliga de nuvarande EEC-staterna är medlemmar av NATO. Detta innebär en politisk anknytning till Förenta staterna i dess motsatsförhållande till Sovjetunionen och Warszawapakten, som man inte kan bortse från. Men denna anknytning är ingenting nytt. I Bryssel hävdar man emellertid att endast en fortsatt europeisk integration kan öka vår produktion och vår styrka i sådan utsträckning, att Europa helt kan frigöra sig från det amerikanska beroendet. Målet är och förblir ett av de båda utomeuropeiska supermakterna oberoende Europa.

Den svenska neutraliteten innebär att vårt land redan från början varit självständigt både i förhållande till öst och till väst. Sverige intar därmed redan nu den ställning som ett integrerat Europa skulle göra, om de strävanden som deklarerats i Bryssel skulle förverkligas. Frågan blir då, vilka ståndpunkter regeringen från början intagit till slutmålet: ett förenat Europa. Skall Sverige vara med och bygga upp den första politiska enhet i historien som kommit till genom att fria folk frivilligt och på likaberättigandets grund sluter sig samman för att trygga fred och samarbete? Eller skall Sverige i en självtillräcklig småstatstillvaro ställa sig vid sidan om detta verk? På den punkten har regeringen aldrig givit ett konkret besked. Det är den allvarligaste kritik man kan rikta mot regeringen i detta sammanhang. Men den är allvarlig nog. Det är denna brist på en klar och öppet deklarerad svensk målsättning som är huvudorsaken till villervallan i den svenska Europapolitiken i dag.

Hade regeringen från början sagt ifrån att vi med hänsyn till neutraliteten icke i nuvarande läge kan inträda som medlem i Gemenskapen men att vi helt ansluter oss till dess framtidsmål och att vi fördenskull eftersträvar samverkan på alla plan och i alla de former, som gagnar detta slutmål, då skulle vi i dag möta en helt annan förstäelse för våra önskemål. Ty den svenska neutraliteten är just nu inte bara ett svenskt utan även ett europeiskt intresse. Om Europa kan lita på Sveriges avsikter, har det all anledning att tillmötesgå de önskemål, som vår aktuella neutralitetspolitik förorsakar. EEC eftersträvar inte något motsatsförhållande till Sovjetunionen och östblocket. Tvärtom. Det är ett önskemål i Bryssel att dämpa den sovjetryska misstron och åstadkomma goda förbindelser med grannarna österut. Ett neutralt Sverige i samarbete med Finland skulle under en övergångsperiod kunna göra en väsentlig insats genom att verka för en utjämning mellan

Sovjetunionen och den Europeiska gemenskapen. Sveriges inträde som fullvärdig medlem skulle kunna bli en naturlig följd av en utveckling, som innebär Europas definitiva frigörelse från beroendet av utomeuropeiskt kapital och utomeuropeiskt militärstöd. Den svenska neutralitetspolitiken skulle därmed kunna utvidgas till en europeisk freds- och avspänningspolitik.

Dessa möjligheter har regeringen i nuvarande läge spelat bort genom sin vankelmodiga hit- och ditpolitik. Att man lämnade formen för samverkan öppen och därmed bibehöll full valfrihet vid ansökningen till Bryssel var i och för sig riktigt. Felet ligger i den bristande preciseringen av innebörden i vår neutralitetspolitik och av vår inställning till framtidsmålen. Men när man nu valt denna linje, blir det bara ett uttryck för vankelmodet och ryckigheten, då man plötsligt lämnar den och säger ifrån: "Medlemskap passar oss inte." Ingenting nytt har hänt – det är bluff att säga något annat. Motivet till kovändningen är inrikespolitiskt. Regeringen tror att EEC är impopulärt här i landet. I ett trängt läge har den velat stärka sin ställning genom ett schackdrag, som den tror sig få applåder för. Och så hoppas man, att man ändå skall få goda villkor i ett handelsavtal eller en tullunion.

Det är emellertid, herr talman, ingalunda säkert att männen i Bryssel bugar sig lika djupt för världssamvetet Sverige som politikerna i de u-länder vi skickar hjälp till. Kommissionens vice ordförande, den holländske socialdemokraten Mansholt, yttrade vid ett framträdande i Bryssel, att han personligen ansåg det uteslutet, att Sverige skulle kunna få tullunion med Gemenskapen. Han sade också, att han fått intrycket, att Sverige ville tillskansa sig alla fördelar av ett samarbete med EEC men inte själv ge något i gengäld. I en rapport från Bryssel i en svensk dagstidning heter det: "Om Sverige hela tiden varit så angeläget att föra öppna diskussioner utan fast slutmål, så borde det varit mera logiskt, säger man i EEC-kretsar i Bryssel, att avvakta, tills kommissionens rapport om Sverige ligger klar. Vid den tidpunkten borde också det definitiva beslutet om England ha fattats, eftersom maj väntas bli en avgörande månad. Nu har Sverige valt, att i en mellanperiod, då ingen väntat eller önskat det, fastslå det, som redan kunnat stå i brevet till rådet 1967 eller i handelsminister Feldts tal i november förra året."

Även om detta uttalande inte är officiellt, torde det i varje fall stå klart, att den svenska regeringens handlande framkallat blandade känslor hos dem, som vi skall förhandla med.

Herr talman! Den europeiska tanken har klassiska rötter i svensk arbetarrörelse. Hjalmar Branting kallades på sin tid "den store europén". Europatanken förs i dag fram på olika håll i Europa, samtidigt som internationalismens anhängare här hemma plockar fram de mest trångbröstadade och förlegade nationalargument för att försvara svensk isolat-ionism i Europa. I tjänst åt partiintressen, som känner sig trängda, offerar man i dag en svensk insats för fred och mellanfolklig samverkan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1244–1246 till lagutskottet, nr 1247–1249 till utbildningsutskottet, nr 1250–1262 till kulturutskottet, nr 1263–1268 till utbildningsutskottet, nr 1269 till jordbruksutskottet, nr 1270 till justitieukskottet, nr 1271 till civilutskottet och nr 1272–1274 till försvarsutskottet.

§ 3 Föredrogs, men bordlades åter finansutskottets betänkanden nr 9–11, utrikesutskottets betänkande nr 2, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 12 och 13, socialutskottets betänkande nr 5, kulturutskottets betänkanden nr 6 och 7 samt trafikutskottets betänkande nr 3.

§ 4 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 96.

§ 5 På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att till morgondagens sammanträde uppskjuta behandlingen av de på föredragningslistan upptagna två gånger bordlagda ärendena.

Herr talmannen meddelade att bland dessa ärenden skulle utrikesutskottets betänkande nr 2 uppföras främst.

§ 6 Herr talmannen meddelade att herr Peterson i Karlskrona enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 29 mars tills vidare.

Herr Peterson i Karlskrona beviljades erforderlig ledighet från riksdagsarbetet.

§ 7 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 175 Herr *Levin* (fp) till herr statsrådet *Löfberg* om förbättring av förmåner för redan pensionerade statstjänstemän vid lönegradsuppflyttning av tjänster:

Vill statsrådet medverka till att de förbättringar i pensionsförmåner som uppkommer till följd av lönegradsuppflyttningar av statliga tjänster även kommer motsvarande grupper av pensionerade statstjänstemän till del?

Nr 176 Herr *Olsson* i Kil (fp) till herr kommunikationsministern om åtgärder mot sådan extrautrustning m. m. på bilar som försämrar trafikmiljön:

Är statsrådet beredd att taga initiativ till sådan omarbetning av trafikpolisens "anvisningar för flygande inspektion" att det tilltagande

Nr 55

Onsdagen den
31 mars 1971

bruket av sådan extrautrustning och sådana förändringar av standardbilar som försämrar trafikmiljön effektivt kan beivras?

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 23.36.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert